

Anna Alvari & Henni Ranta

Haukku parantaa haavat

Koira-avusteinen työskentely perhetyön menetelmänä

Opinnäytetyö

Syksy 2011

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Anna Alvari ja Henni Ranta

Työn nimi: Haukku parantaa haavat – Koira-avusteinen työskentely perhetyön menetelmänä

Ohjaaja: Anu Aalto

Vuosi: 2011

Sivumäärä: 56

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyössämme tutkimme mahdollisuuksia käyttää koira apuna Tukeva Oy:n tekemässä lastensuojelun perhetyössä. Tutkimme minkälaisissa tilanteissa koira voidaan hyödyntää, ja minkälaisiin asioihin koira-avusteisella työskentelyllä voidaan vaikuttaa.

Teoriapohjana tutkimuksellemme käytimme sosiaalipedagogiikkaa ja Green Care-ajattelumallia. Tutkimuksellisen osuuden suoritimme toimintatutkimuksena Tukeva Oy:n asiakasperheissä. Perheet valikoituivat tekemämme kyselyn perusteella. Kyselylomakkeet lähetettiin kaikille Tukeva Oy:n asiakasperheille kartoittaaksemme mielenkiintoa koira-avusteista työskentelyä kohtaan. Kävimme toteuttamassa koira-avusteista toimintaa yhdessä Tukeva Oy:n työntekijän ja hänen koiransa kanssa neljässä perheessä kussakin neljä kertaa. Jokaiselle kerralle olimme määrittäneet oman teeman, jota käsitelimme toiminnan kautta. Aineistonkeruumenetelminä käytimme kyselylomakkeita, perheiden täyttämiä päiväkirjoja, perheiden haastatteluja, työntekijöiden haastatteluja sekä tekemiämme havaintoja.

Toimintatutkimuksemme tulokset kertovat, että koiralla on positiivisia vaikutuksia perhetyön asiakkaiden itsetuntoon ja arkeen. Koira-avusteisella toiminnalla kyettiin vaikuttamaan asiakkaiden itsetunnon kohentumiseen, uusien sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisten tilanteiden mahdollistamiseen, koirapelon lievittämiseen, muiden ihmisten huomioimiseen sekä yleiseen mielihyvän kokemiseen. Koira-avusteisen toiminnan myötä asiakkaat saivat myös kokemuksen uudesta karvaisesta ystävästä, joka iloitsee aina asiakkaan nähdessään.

Asiasanat: eläinavusteinen työskentely, koira, Green Care, perhetyö, toimintatutkimus, sosiaalipedagogiikka

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of the Health Care and Social Work

Degree Programme: Degree Programme in Social Work

Authors: Anna Alvari and Henni Ranta

Title of thesis: Dog assisted activity as a method of family work

Supervisor: Anu Aalto

Year: 2011

Number of pages: 56

Number of appendices: 2

The present work explores the possibilities of using a dog as help in family work carried out by an enterprise specializing in child protection, Tukeva Oy. We investigated in what kind of situations a dog can be used and what sort of issues can be affected by dog assisted activities.

Theoretically this research was based on social pedagogy and Green Care. We carried out an action research with client families of Tukeva Oy. The families were selected by a questionnaire sent to all client families of Tukeva Oy to assess their interest towards dog assisted activity. We selected four families and four dog assisted activity visits made to each family together with an employee of Tukeva Oy and his own dog. We chose a different theme for every visit to be processed through action. The data collection methods involved a questionnaire, diaries written by the families, interviews of the families and employees and our own observations.

The results of the research show that a dog affects the clients of family work, their self-esteem and everyday life in a positive way. It was possible to apply dog assisted activity to improve the clients' self-esteem, to enable a new social relationships and social situations and to relieve fear of dogs. Dog assisted activity also helped clients to learn respect for other people and gave them general pleasure. The clients got experience of a new hairy friend who is always happy to see them.

Keywords: animal assisted activity, dog, Green Care, family work, action research, social pedagogy

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 LASTENSUOJELU JA ELÄINAVUSTEISEN TYÖSKENTELYN ERI MENETELMIÄ.....	8
2.1 Lastensuojelu ja perhetyö avohuollon tukitoimena.....	8
2.2 Eläinavusteinen työskentely.....	9
2.2.1 Eläinavusteinen terapia.....	10
2.2.2 Kaverikoiratoiminta ja Hali-Bernit.....	12
3 TUKEVA OY.....	14
4 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA KOIRA-AVUSTEISEN TYÖSKENTELYN TAUSTALLA.....	16
5 GREEN CARE -AJATTELU HYVINVOINNIN TUKENA.....	18
5.1 Green Care toiminnan hyödyt.....	19
5.2 Esimerkkejä Green Caresta Suomessa.....	21
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	22
6.1 Tutkimuskysymykset.....	22
6.2 Toimintatutkimus.....	22
6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	24
6.4 Tutkimuksen toiminnallinen osuus.....	26
6.5 Perheiden valinta.....	28
7 TUTKIMUKSEN KULKU.....	30
7.1 Asiakkaiden esittely.....	30
7.2 Käyntien kulku.....	31
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	36
8.1 Kiinnostus koira-avusteista työskentelyä kohtaan.....	36
8.2 Vuorovaikutus ja kommunikointi.....	37
8.3 Itsevarmuus ja johtajuus.....	37

8.4 Hoivaaminen ja hyvinvointi.....	39
8.5 Käytännön vinkkejä koira-avusteiseen toimintaan.....	39
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
10 POHDINTA	45
LÄHTEET	49
LIITTEET	52
LIITE 1. Saatekirje Tukeva Oy:n asiakasperheille	1
LIITE 2. Kyselylomake koira-avusteisesta työskentelystä.....	3

1 JOHDANTO

Sosiaalisia pelkoja? Auktoriteettiongelmia? Itsevarmuus hukassa? Hellyyttä vailla? Koira-avusteinen toiminta on menetelmä, jolla voidaan pureutua muun muassa näihin aihealueisiin. Koiran kautta voidaan löytää ihmisessä piileviä voimavaroja sekä saada sisältöä ja rytmiä arkeen.

Toteutimme opinnäytetyömme aiheesta koiran käyttö lastensuojelun perhetyössä. Pyyntö kyseiseen aiheeseen tuli Tukeva Oy:ltä. Kyseessä on Pohjanmaan alueella toimiva yritys, joka tuottaa lastensuojelun avohuollon perhetyön palveluita. Tukeva Oy tarjoaa kotiin tehtävää työtä, jälkihuoltoa sekä erilaisia palveluita, joissa lapsen, nuoren, perheen tai sijaisperheen tarpeet on suunniteltu ja otettu huomioon yksilöllisesti (Tukeva, [viitattu 23.2.2011]).

Tukeva Oy:n tavoitteena on tulevaisuudessa ottaa koira avuksi perheissä tehtävään työhön. Meidän tehtävänäme oli selvittää ennakkotietoja perheiden mielipiteistä koiran käytöstä perhetyössä. Teimme toimintatutkimuksen, jossa suoritimme perhekäyntejä yhdessä koiran ja Tukeva Oy:n työntekijän, Tatu Lehtisen kanssa. Olimme mukana tarkkailemassa perhekäyntejä, joissa koira on mukana. Käynnit ja niiden teemat suunnittelimme etukäteen yhdessä Tatum kanssa. Tarkoituksena oli, että jokaisella perhekäynnillä on jokin teema, jota koiran mukana olo tukee. Käynneillä oli mukana Tatum berninpaimenkoira Calle, joka on käynyt Hali-Berni koulutuksen. Halusimme luoda Tukeva Oy:lle jonkinlaiset raamit koira-avusteisen työskentelyn toteuttamiseen perhetyössä. Tiesimme jo tutkimuksemme alussa, ettei tämänkaltaisesta työskentelystä ole mahdollista tehdä selkeää kaavaa jonka mukaan toimia, koska tilanteet, ihmiset, koirat ja tavoitteet ovat aina erilaisia. Tämän vuoksi lähdimmekin toteuttamaan tutkimusta siitä näkökulmasta, minkälaisia teemoja ja asioita koiran kautta ja sen avulla on mahdollista käsitellä.

Opinnäytetyömme aihe on hyvin ajankohtainen, koska lastensuojelupalveluita tarvitsevien perheiden määrä kasvaa jatkuvasti. Yhteiskunnassa on nähtävillä vahvasti pinnalla oleva ennaltaehkäisevän työn trendi. Laitossijoitusten ehkäisemiseksi työskentelyn painopiste pyritään siirtämään aikaisempaan vaiheeseen esimerkiksi perhetyön avulla. Näemme, että koira-avusteinen työskentely voi olla yksi

vastaus tulevaisuuden haasteisiin etsittäessä uusia työmenetelmiä vaikkapa perhetyöhön.

Eläinavusteinen työskentely on Suomessa vielä melko uusi ja harvinainen asia, mutta kiinnostus sitä kohtaan on koko ajan kasvussa. Aiheesta on kuitenkin tehty jo jonkin verran tutkimuksia, jotka osoittavat, että eläin vaikuttaa myönteisellä tavalla ihmiseen. Koirien läsnäolon on huomattu tuottavan ihmiselle hyvää mieltä ja positiivista asennetta. Koiran taluttaminen ja sen seurassa oleminen voivat tuoda ihmiselle lisää itsevarmuutta ja itseluottamusta. (Reini 2011, 35.)

Aiheesta on myös julkaistu monia kirjoja sekä lehtiartikkeleita, jotka puoltavat eläinavusteisen työskentelyn kannattavuutta. Heidi Schrooten (2011, 12-13) kirjoittaa artikkelissaan Kirkkonummella sijaitsevasta kehitysvammaisten asumispalveluysiköstä, jossa koirat ovat osana arkea. Artikkelissa päivätoiminnan ohjaaja Anu Pohjaniemi kertoo koirien tuovan asukkaiden elämään iloa, elämyksiä, lämpöä, läheisyyttä sekä hyvää mieltä. Kaverikoiratoimintaa yksikössä vetävä Eva Malkki kertoo monen saavan koiralta kovasti kaipaamansa kosketuksen. Koira on myös saanut sulkeutuneimpiakin asukkaita sanomaan ensimmäiset sanansa korvaansa. Koiran turkin pehmeys ja lämpö ovat sulattaneet pelon pois, ja aremmatkin asukkaat ovat rohkaistuneet koskettamaan koira.

Oma kiinnostuksemme eläinavusteista työskentelyä ja lastensuojelutyötä kohtaan oli jo ennestään suuri, joten aihe tuntui luonnolliselta valinnalta opinnäytetyöksi. Lähtiessämme työstämään opinnäytetyötämme, olimme molemmat hyvin innostuneita ja kiinnostuneita aiheesta. Molemmilla oli jo etukäteen omakohtaista kokemusta eläimen positiivisista vaikutuksista ihmiseen omien lemmikkiemme myötä. Meillä oli kuitenkin halu saada myös tutkimuksellista näkökulmaa ja teoreettista pohjaa omille kokemuksillemme ja ennakko-oletuksillemme aiheesta. Tavoitteena oli saada itselle uusia työmenetelmiä tulevaisuudessa käytettäväksi.

2 LASTENSUOJELU JA ELÄINAVUSTEISEN TYÖSKENTELYN ERI MENETELMIÄ

Seuraavassa kappaleessa avaamme työhömmе liittyviä keskeisiä käsitteitä lastensuojelusta eläinavusteisen toiminnan muotoihin. Lastensuojelun tarve on viime vuosina kasvanut, ja uusille menetelmille on tilausta. Lähiaikoina on Suomessakin havahduttu eläinavusteisen työskentelyn hyötyihin ja mahdollisuuksiin, ja me haluamme avata työmme pohjalle jo olemassa olevia eläinavusteisia menetelmiä.

2.1 Lastensuojelu ja perhetyö avohuollon tukitoimena

Vastuu lapsen kasvatuksesta ja huolehtimisesta on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. He ovat oikeutettuja saamaan apua yhteiskunnalta, mutta jos he eivät jostain syystä pysty pitämään huolta lapsestaan, yhteiskunnan velvollisuus on puuttua siihen. (Lastensuojelun perusta, [viitattu 22.2.2011].)

Lastensuojelun tehtävänä on ensisijaisesti turvata lapsen hyvinvointi, oikeus turvalliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan jokainen lapsi on oikeutettu hyvään ja turvalliseen lapsuuteen, kasvuun, kouluun, leikkiin ja osallisuuteen. Yleissopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus myös suojeluun ja huolenpitoon. Suomessa tämä sopimus on otettu käyttöön vuonna 1991. Se sitoo lain tavoin. Se turvaa lasten oikeuksia yhdessä Suomen lakien kanssa. Lastensuojelun tarjoama apu on lastensuojelulain määräämää toimintaa lapsen suojelemiseksi, eikä ole näin ollen aina vapaaehtoista. (Lastensuojelun perusta, [viitattu 22.2.2011].)

Kunta tarjoaa omissa palveluissaan ennalta ehkäisevää lastensuojelua esimerkiksi neuvolassa, terveydenhuollossa, päivähoitossa, opetuksessa ja nuorisotyössä. Ehkäisevän lastensuojelun lisäksi tarjolla on lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, joka pitää sisällään lastensuojelutarpeen selvityksen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellisen sijoituksen, huostaanoton sekä sijaishuollon ja jälkihuollon. (Ehkäisevä lastensuojelu, [viitattu 22.2.2011].) Yksityiset yritykset kuten Tukeva Oy voivat tarjota erilaisia lastensuojelupalveluita kunnallisten palveluiden ohella. Täl-

laisia palveluita ovat esimerkiksi lastensuojelulaitokset, perhekodit sekä perhetyö. Tukeva Oy on keskittynyt tarjoamaan lastensuojelun avohuollon perhetyötä.

Avohuollon tukitoimena järjestettävä perhetyö on menetelmä, jossa työtä tehdään perheen kotona. Työ pitää sisällään esimerkiksi keskusteluapua ja tukea arkisissa toiminnoissa. Perhetyöllä voidaan tukea perheitä lapsen kasvatuksessa, tehdä vanhemmuuden arviointia sekä järjestää lapselle toimintaa, joka tukee hänen hyvinvointiaan. Perhetyössä painotetaan perheen omien voimavarojen tukemista sekä perheen lähellä työskentelyä. (Perhetyö, [viitattu 22.2.2011].) Perhetyötä voidaan toteuttaa sekä yksityisenä että kunnallisena palveluna.

Perhetyöstä tehdään aina päätös, ja sen tavoitteet on kirjattava lastensuojelun asiakassuunnitelmaan. Suunnittelu tapahtuu aina yhdessä perheen kanssa. Yhteistyö perheen kanssa vahvistaa motivaatiota ja sitoutumista yhteiseen työskentelyyn. Tilanteen mukaisesti perhetyö voi olla joko lyhytaikaista tai hyvinkin pitkäkestoisista. Työn tarvetta arvioidaan säännöllisin väliajoin. Lastensuojelun avohuollon tukitoimena järjestettävä perhetyö määritellään korjaavaksi perhetyöksi. Korjaavan perhetyön lisäksi tarjolla on ennaltaehkäisevää perhetyötä. Se ei vaadi lähetettä eikä asiakkuutta lastensuojelussa, toisin kuin korjaava perhetyö. (Perhetyö, [viitattu 22.2.2011].) Tukeva Oy:n tarjoamat palvelut luokitellaan korjaavaksi perhetyöksi, koska asiakasperheet ovat lastensuojelun piirissä.

2.2 Eläinavusteinen työskentely

Eläinavusteisen työskentelyn hyödyistä on tiedetty jo kauan, mutta varsinkin Suomessa kyseinen työmuoto ei ole vielä kovin tunnettu. Muualla maailmassa, erityisesti Amerikassa, eläinavusteisella työskentelyllä on pitkät perinteet. Yhdysvalloissa ilmestyi vuonna 1944 ensimmäinen artikkeli, joka käsitteli lemmikin vaikutusta ihmisen mielenterveyteen. Monien tutkimustulosten (mm. Friedman) pohjalta voidaan todeta, että lemmikkieläimen omistamisen tai jopa pelkän eläimen silittämisen on havaittu vaikuttavan myönteisesti stressistä ja sydän- sekä verisuonisairauksista kärsiviin ihmisiin. (Viialainen 2004, 31.)

Positiivisia muutoksia eläimen myötä on havaittu myös psykososiaalisessa hyvinvoinnissa sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tutkimusten mukaan eläin tuo ihmiselle myös tietynlaista kumppanuutta, turvallisuuden tunnetta sekä tilaisuuksia hauskanpitoon ja rentoutumiseen. Eläin voi lisätä myös vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa ja näin vähentää yksinäisyyden tunnetta. (Viialainen 2004, 31.) Lastensuojelutyössä on havaittu eläimen positiivisia vaikutuksia lapsiin ja nuoriin. Eräässä Nastolalaisessa perhekodeissa perheen omat koirat ovat tärkeä osa arkea. Lapset osallistuvat koirien hoitoon ulkoiluttamalla, ruokkimalla ja hoitamalla koiria. Koirista on tullut tärkeitä tunteiden purkamis- ja tunnistamiskohteita. Koiran avulla aggressiivinen lapsi voi opetella itsehillintää ja oppia omien tekojensa seuraukset. Koiran luottamuksen menettäminen saattaa olla lapselle kova paikka, ja hänen täytyy opetella rakentamaan luottamussuhde uudelleen. Lapsi voi kokea myös yhteenkuuluvuutta koiraa kohtaan ja saada siltä lohtua ollessaan surullinen. (Karlsson 2004, 26-27.)

Amerikkalainen eläinavusteista terapiaa tuottava Delta Society on määritellyt eläinavusteisen työskentelyn terapiaksi ja toiminnaksi. Eläinavusteinen terapia (AAT, animal assisted therapy) on määrätietoista ja suunnitelmallista toimintaa ihmisen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Terapiatyöskentelyssä eläin on merkittävä osa hoitoprosessia, mikäli toimintaa ohjaa koulutettu ammattilainen. Puolestaan eläinavusteinen toiminta (AAA, animal assisted activity) ei ole tavoitteellista, vaan se pohjautuu enemmän spontaaniuteen. Toiminnan ohjaajana voi ammattilaisen lisäksi toimia myös vapaaehtoinen. (Kruger & Serpell 2006, 23.) Esimerkiksi kaverikoira- ja Hali-Berni -toiminta voivat olla eläinavusteista toimintaa.

2.2.1 Eläinavusteinen terapia

Eläinavusteiseen terapiaan kuuluvat muun muassa terapiakoira-toiminta ja ratsastusterapia. Suomen amerikkalaisperäisten työkoirarotujen harrastajayhdistys SATHY ry toi terapiakoira-toiminnan Suomeen Yhdysvalloista ja toiminta käynnistyi 1990-luvun alussa. Terapiakoirien vierailukohteita ovat erilaiset laitokset kuten sairaalat, vanhainkodit, mielenterveyslaitokset tai lastenkodit. Päästäkseen mukaan terapiakoira-toimintaan ohjaaja suorittaa terapiakoira-kurssin, jolla testataan koiran

soveltuvuutta toimintaan. Terapiakoirakoulutus kestää muutaman kuukauden. Terapiakoiratoiminnasta saadut kokemukset ovat erittäin hyviä ja pelkästään positiivisia. Rauhallinen ja ihmisrakas terapiakoira pystyy luomaan ystävällisen kontaktin ilman sanoja. Ihmisten kanssa tällainen kontakti ei välttämättä ole mahdollinen. (Terapiakoiratoiminta, [viitattu 24.2.2011].)

Yhdysvalloissa terapiakoiratoiminta on todella paljon yleisempää kuin Suomessa. Terapiakoirista puhuttaessa korostetaan, että ne eivät ole opaskoiria tai muunlaisia avustajakoiria. Terapiakoiratoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista, ja sillä pyritään ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin palauttamiseen. Hyvän terapiakoiran tulee olla ihmisrakas, kontrolloitavissa oleva, rauhallinen ja tasapainoinen koira. Terapiakoiran tulee suhtautua rauhallisesti uusiin tilanteisiin ja epätavallisiin ympäristöihin. (Animal-assisted therapy, [viitattu 24.2.2011].)

Ratsastusterapia on melko tunnettu eläinavusteisen terapian muoto. Ratsastusterapiassa ei tavoitella ratsastustaitojen oppimista, vaan hevosen avulla opitaan oman kehon, mielen ja käyttäytymisen hallintaa. Kyseinen terapia on aina tavoitteellista, kuntouttavaa toimintaa. Ratsastusterapialla pystytään vaikuttamaan moniin asioihin. Ensinnäkin ratsastusterapia kehittää monipuolisesti kaikkia motorian osa-alueita. Hevosen selässä kävelemään kykenemättömän liikuntavammaisen on mahdollista saada sensomotorinen kokemus kävelemisestä. Hevosen kanssa toimiminen tarjoaa lisäksi monipuolisia ja haastavia vuorovaikutustilanteita, jotka kehittävät tunne-elämää sekä rehellistä ja aitoa kommunikaatiokykyä. Vuorovaikutukselliset tavoitteet korostuvat sellaisten asiakkaiden kanssa, joilla on psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia. Ratsastusterapialla on myös kasvatuksellisia tavoitteita, kuten itsehillinnän kehittäminen, keskittymiskyvyn parantaminen sekä ohjeiden noudattaminen. (Ratsastusterapia, [viitattu 24.2.2011].)

Hevosen kanssa työskennellään myös sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla tarkoitetaan erityisesti lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa hevosen kanssa. Toimintaan sisältyy kaikki normaalistikin talleilla tehtävät työt aina hevosen harjaamisesta ja ruokinnasta taluttamiseen ja ratsastamiseen. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tallin muut ihmiset ja toimintaa ohjaava aikuinen saavat tärkeän roolin. Toiminnan tavoitteena on auttaa syrjäytymisvaarassa olevia tai jo normaalielämästä syrjäytyneitä henkilöitä. Toi-

minnan lähtökohtana ja keskipisteenä on hevosen hyvinvointi. Hevosen hyvinvoinnin myötä esimerkiksi nuorille pystytään osoittamaan oman hyvinvoinnin syntyyn vaikuttavia tärkeitä asioita, kuten puhtaus, ravinto, liikunta ja lepo. (Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa, [viitattu 24.2.2011].)

Hevostoiminnan keskeisimpänä tavoitteena ovat yhteisöllisyys, elämyksellisyys, toiminnallisuus, pedagogisen suhteen luominen sekä turvallisuuden maksimoiminen (Peltonen, 2008). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei ole vain ja ainoastaan työmuoto, vaan se voidaan nähdä myös tapana ajatella. Hevostoimintaa suunnitellaan ja toteutetaan sosiaalipedagogisen viitekehyksen pohjalta, jolloin sosiaalipedagogiset periaatteet nousevat esiin toiminnan myötä. (Saastamoinen 2007, 10.)

2.2.2 Kaverikoiratoiminta ja Hali-Bernit

Kaverikoiratoiminta on Suomen Kennelliiton järjestämää vapaaehtoistoimintaa, jolla pyritään koiran avulla tuomaan iloa ja elämyksiä ihmisille. Kaverikoiratoiminnassa koiranomistajat vierailivat koiriensa kanssa esimerkiksi päiväkodeissa, kouluissa tai erilaisissa laitoksissa. Toiminnan tarkoituksena on piristää ja ilahduttaa ihmisiä. Kaverikoirat saavat koulutuksen Kennelliiton järjestämällä kurssilla, jossa muodostetaan alueellisia toimintaryhmiä jatkamaan työtä ympäri Suomea. Tällä hetkellä kaverikoirakoulutuksen käyneitä koiria on jo yli 500. (Mitä on kaverikoiratoiminta? [viitattu 23.2.2011].)

Kaverikoiratoiminta alkoi Suomessa vuonna 2001, kun avustajakoirakouluttaja Leena Rajala ja Suomen Kennelliitto yhdistivät voimansa. Leena Rajala sai idean toiminnan käynnistämiseen henkilökohtaisista kokemuksistaan. Hän huomasi, kuinka koira vaikuttaa positiivisesti erityisryhmiin. Rajalan mukaan kaverikoiratoiminta on vaikuttanut positiivisesti asiakkaan kuntoutumiseen tai toimintakyvyn paranemiseen. (Kaverikoiratoiminnan historia, [viitattu 23.2.2011].) Koiran vaikutus ihmiseen on usein todella myönteinen.

Hali-Berni -toiminta on pääsääntöisesti berninpaimenkoirien kanssa tehtävää kaverikoira-toiminnan kaltaista toimintaa. Toiminnassa omistajat vierailevat yhdessä koiriensa kanssa esimerkiksi vanhainkodeissa, lastenkodeissa sekä erilaisissa tapahtumissa. Koirien tarkoitus on olla ihmisten halattavana ja rapsuteltavana. Työskennellessään koirilla on yllään punainen fleeceliivi, jossa lukee Hali-Berni. Toiminta on saanut alkunsa Oulun Seudun Bernien järjestämästä kesäleiristä. Ohjelmaan kuului vierailu paikallisessa palvelutalossa, jonka jälkeen huomattiin tämänkaltaisen toiminnan merkitys. Virallisesti toiminta lähti tämän jälkeen käyntiin alajaoston vuosikokouksesta. (Hali-Bernit, [viitattu 24.2.2011].)

Vuosien kuluessa Hali-Berni -toiminta on laajentunut ja tullut ihmisille tutuksi muun muassa erilaisten tiedotusvälineiden myötä. Hali-Berniksi pyrkivä koira testataan, mutta varsinaista koulutusta ei järjestetä. Pääasia on, että koira on sosiaalinen, halailusta ja rapsutuksesta nauttiva sekä ohjaajansa hallinnassa oleva. Hali-Berninä toimivan koiran on täytettävä tiettyjä vaatimuksia. Koiran tulee olla ennen kaikkea hyväkuntoinen ja hyvin hoidettu. Työskentely tapahtuu pääsääntöisesti kytkettynä, ja koiran tulee olla hyvin ulkoilutettu ennen toimintaa. Ohjaajan on saatava koiransa kanssa paikalle ajoissa, koska Hali-Bernien on saatava tutustua toisiinsa rauhassa ennen toiminnan alkua. Tärkeää on, että vierailulle ei mennä yksin, vaan aina toisen Hali-Bernin kanssa. Ohjaajan tulee muistaa opastaa asiakasta kohtaamaan koira oikein, ja pitää mielessä myös se, että kaikki läsnäolijat eivät välttämättä pidä koirista lainkaan. Koira tulee palkita vierailun aikana maku-paloin tai kehuin, jotta sen motivaatio pysyy yllä. (Hali-Bernit, [viitattu 24.2.2011].)

Perehdyimme opinnäytetyöhön, jossa oli tutkittu Hali-Bernien käyttöä lastensuojelussa. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että Hali-Bernien vierailuilla oli paljon positiivisia vaikutuksia. Koira tarjoaa varauksettoman läsnäolonsa ja hyväksynnän, jolloin lapsi voi olla oma itsensä. Koira antaa lapselle jotain sellaista, mitä hän ei ihmiseltä voi välttämättä saada. Koiran nähtiin tuovan lasten elämään iloa ja onnistumisen elämyksiä sekä säännöllisten vierailujen myötä jatkumon lasten arkeen. Hali-Bernien vierailujen nähtiin auttavan myös koirapelkojen käsittelyssä. (Kallio & Rintama 2008, 50.)

3 TUKEVA OY

Tukeva Oy on vuonna 2009 perustettu sosiaalihuollon avopalveluita tuottava yritys. Tukevan toimialueena ovat Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueet. Tukeva sai alkunsa Pekka Lehtiniemen ja Antti Mäkelän ajatuksesta toteuttaa lastensuojelun avopalveluita ja ehkäistä siten laitossijoituksia. He halusivat tarjota laitostasois- ta palvelua kotiinpäin, jotta vältetään lasten ja nuorten sijoituksilta ja he saisivat asua kotonaan. Yrityksessä työskentelee yhteensä kymmenen työntekijää, jotka ovat koulutukseltaan muun muassa sosionomeja, sosiaaliohjaajia sekä kirkon erityisnuoriso-ohjaajia. Työntekijöiltä löytyy myös erilaisia pohja- ja lisäkoulutuksia kuten lähihoitaja, nuoriso-ohjaaja, perheterapeutti ja ylempi AMK tutkinto. (Mäkelä 2011.)

Työ on intensiivisempää kuin kunnallisella puolella tarjottava perhetyö. Työskentelyjaksot ovat yleensä 3-6 kuukauden mittaisia, ja ne sisältävät 3-6 tapaamiskertaa viikossa riippuen perheen tarpeesta. Tukevan palveluiden piiriin asiakkaat tulevat pääasiassa kuntien sosiaalitoimen kautta, mutta myös maahanmuuttajaviraston ja rikosseuraamuslaitoksen kautta. Perhe voi hakeutua palveluun myös itsenäisesti ja maksaa siitä itse. (Mäkelä 2011.)

Tukevan tarjoama perhetyö räätälöidään yksilöllisesti jokaisen perheen tarpeiden mukaan. Työskentely tapahtuu joko koko perheen kanssa tai pelkästään lapsen tai vanhempien kanssa. Lapsen tai nuoren kanssa tehtävä työ perustuu useimmiten toiminnallisuuteen. Perhetyöntekijä voi esimerkiksi tehdä nuoren kanssa pieniä retkiä ja käydä vaikka keilaamassa, jolloin toiminnan kautta keskusteluyhteyden avaaminen on helpompaa. Työntekijä voi käyttää myös erilaisia menetelmiä kuten valovoimapeliä, Umbrella-työkirjaa sekä erilaisia haastatteluja. Jokaisella tapauksella keskustellaan lisäksi asioista, joihin kaivataan muutosta. Vanhemmat ovat aina mukana työskentelyssä, ja myös heidän kanssaan keskustellaan asioista. Useimmissa tapauksissa koulu on hyvin keskeisessä asemassa, ja koulukäynnissä on jonkinlaista ongelmaa. Työntekijä on tiiviisti yhteydessä kouluun, ja joissakin tapauksissa työntekijä saattaa olla koulussa mukana nuoren kanssa tai pitää jopa oppitunteja hänelle. (Mäkelä 2011.)

Tukeva Oy tarjoaa myös koko perheelle tarkoitettua palvelua, joka toimii vaihtoehtona perhekuntoutukselle. Työtä tehdään parityöskentelynä, jolloin tarpeen vaatiessa toinen työntekijä voi keskittyä esimerkiksi vanhempiin ja toinen lapseen. Työskentelyssä huomioidaan perheen koko verkosto, ja pyritään selkiyttämään perheen sisäisiä rooleja. Tarjolla on myös kotiin päin tehtävää jälkihuoltopalvelua, joka on tarkoitettu nuorelle, hänen perheelleen ja koko verkostolle. Työskentelyn tavoitteena on tukea nuoren verkostoja ja luoda positiivista tulevaisuudenkuvaa. Lisäksi vahvistetaan perheen voimavaroja nuoren tukemiseksi. (Mäkelä 2011.)

Ennen perhetyön aloittamista tulee laatia suunnitelma. Tavoitteet työlle määritellään yhdessä asiakkaan kanssa. Sosiaalityöntekijällä on tietyt ylätavoitteet ja asiakassuunnitelma perheelle, jotta työtä voidaan ostaa Tukeva Oy:ltä. Tukeva Oy on apuna antamassa ideoita ja tukea perheen ulkopuolisena tekijänä. Tavoitteiden pohjalta aloitetaan työskentely. Arviointia tehdään koko työskentelyn ajan loppuarviointi mukaan lukien. Mikäli Tukeva Oy:n tarjoamat palvelut eivät riitä asiakkaan tarpeisiin, ohjataan heidät muihin palveluihin. Tällöin pidetään palaveri yhdessä sosiaalityöntekijän ja perheen kanssa. (Mäkelä 2011.)

Idea koiran käyttöön lastensuojelun perhetyössä lähti sosiaalipedagogisen hevostoiminnan innoittamana. Tatu Lehtinen oli miettinyt, että miksei koiraakin voisi hyödyntää tällaisessa työssä. Työntekijät olivat havainneet, että perheiden lapset ovat innostuneita eläimistä. He havaitsivat, että eläimillä oli rauhoittava vaikutus lapsiin sekä vaikutuksia tunne-elämään. Työntekijät kokivat, että he tarvitsisivat muitakin työvälineitä päästäkseen tavoitteisiin perheen kanssa. Pelkkä keskustelu ei aina riitä, eivätkä nuoret välttämättä edes puhu tai välttelevät työntekijää. Nuorella saattaa olla myös kielteinen lähtökohta perhetyöhön. (Mäkelä 2011.) Koiran avulla työn aloittaminen ja nuoren lähestyminen helpottuu. Koira toimii ikään kuin jäänmurtajana, jonka jälkeen työskentelyä on helpompi jatkaa.

4 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA KOIRA-AVUSTEISEN TYÖSKENTELYN TAUSTALLA

Sosiaalipedagogiikka on kasvatuksellinen oppiala, joka perustuu yhteiskuntatieteisiin. Sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan tavoitteena on parempi elämä, johon pyritään lievittämällä syrjäytymistä ja sosiaalisia ongelmia. (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 9.) Ajattelu ja toiminta yhdistyvät sosiaalipedagogiikassa. Siten sosiaalipedagogiikan tarkoituksena on vaikuttaa suoraan ihmiseen. Lähtökohtana on auttaa ihmisiä näkemään itsessään piileviä mahdollisuuksia, joilla he voivat vaikuttaa omaan elämänsä kulkuaan. Sosiaalipedagoginen työ perustuu vuorovaikutuksellisuuteen ja avoimuuteen. Se korostaa jokaisen toimijan osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa. (Hämäläinen 1999, 7-67.) Valitsimme sosiaalipedagogiikan osaksi opinnäytetyömme teoriapohjaa, koska löysimme sosiaalipedagogisesta ajattelusta paljon yhtäläisyyksiä omaan näkemykseen koiravastusta työstä. Tarkoituksena oli muun muassa saada asiakkaat löytämään itsessään piileviä voimavaroja toiminnan avulla.

Sosiaalipedagogiikka on kiinnostunut oppimis- ja kasvuprosesseista, jotka muovaavat ihmisen yhteiskunnallista toimintakykyä, sosiaalista identiteettiä, itsenäisyyttä sekä elämänsä hallinnan saavuttamista. Ihmistä autetaan löytämään hänen omat mahdollisuutensa vaikuttaa elämänsä kulkuaan, arkeen ja aktiiviseen elämään. Sosiaalipedagogiikka mahdollistaa toiminnallisen näkökulman sosiaalisten ongelmien paineessa elävien ihmisten kohtaamisessa. (Seppälä 2009, 11.) Elämänsä hallintaan liittyvät asiat olivat läsnä, kun lähdimme suunnittelemaan koiravastusta työstä teemoja. Näimme, että toiminnalla voisi kyetä vaikuttamaan esimerkiksi asiakkaan arkirutiinien luomiseen.

Sosiaalipedagogiselle työlle on keskeistä auttaa ihmisiä itsepuun, ja auttaa heitä näkemään heissä olevia mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämänsä kulkuaan. Työllä pyritään vahvistamaan ihmisten subjektiivista eli heidän itsenäisyyttään, vastuunottamistaan ja tietoista itsensä kehittämistä. Siihen sisältyy myös osallisuus yhteiskunnallisiin asioihin sekä valmiudet toimia toisten kanssa. (Hämäläinen 1999, 61-62.) Koiravastusta työstä ihmiselle voidaan luoda onnis-

tumisen kokemuksia, ja siten vahvistaa hänen itsenäistä toimintaansa ja tietoisuutta omista voimavaroistaan.

Sosiaalipedagogiseen toimintaan kuuluu olennaisena osana innovatiivisuus, joustavuus ja kyky muutokseen. Eläinavusteisesta terapiasta löytyy samoja piirteitä, ja siksi sitä voidaan kutsua sosiaalipedagogiseksi työksi. Sosiaalipedagogiikassa korostetaan auttamismenetelmänä vuorovaikutusta, jossa osapuolet vaikuttavat toisiinsa edistäen muutosta toisissaan. Vuorovaikutuksessa osapuolet kohtelevat toisiaan tasavertaisina sekä kunnioittavat toisiaan ja toistensa itsemääräämisoikeutta. Eläinavusteisessa työskentelyssä koiran ja ihmisen vuorovaikutussuhde perustuu kunnioitukseen ja tasavertaisuuteen. Olemuksellaan koira edistää positiivista muutosta ihmisessä kommunikoinnin ja luottamuksen saralla. Esimerkiksi arka lapsi voi saada koiralta merkittävää emotionaalista tukea ja positiivista palautetta, jonka avulla lapsi saattaa rohkaistua ottamaan kontaktia myös ihmisiin. (Lepistö&Pasto 2007, 16-23.)

Sosiaalipedagogisessa työssä pureudutaan ongelmien synnyn ehkäisyyn sekä jo syntyneiden ongelmien pahenemisen estämiseen. Esimerkiksi työskenneltäessä syrjäytymisvaarassa olevan nuoren kanssa, voidaan estää ylisukupolvisen syrjäytymisketjun muodostuminen. Kun nuorten syrjäytymisriskiin puututaan ajoissa, kyetään sukupolvelta toiselle siirtyvä syrjäytymiskierre katkaisemaan. Sosiaalipedagogisen työn tavoitteena on korvata negatiiviset kierteet positiivisilla. Positiiviset kierteet tuottavat elämänhallintaa, selviytymistä ja yhteiskunnallista osallisuutta. (Hämäläinen 1999, 63-64.) Koira-avusteisella työskentelyllä syrjäytymisvaarassa olevalle nuorelle tai perheelle voidaan tuottaa esimerkiksi positiivisia kokemuksia sosiaalisesta kanssakäymisestä ja vuorovaikutuksesta. Näin voidaan muuttaa negatiiviset kierteet positiivisiksi.

5 GREEN CARE -AJATTELU HYVINVOINNIN TUKENA

Green Care on maaseutuympäristöön ja luontoon liittyvää ihmisten hyvinvointia ja elämälaatua edistävää toimintaa. Se sisältää monia menetelmiä, joita käytetään tavoitteellisesti, ammatillisesti ja vastuullisesti. (Mitä on Green Care? [viitattu 7.11.2011].) Halusimme ottaa Green Care -ajattelun osaksi opinnäytetyömme teoriaa, koska sieltä on löydettävissä paljon eläimen hyötyihin perustuvaa tietoa, ja siinä painotetaan muun muassa eläimen myönteisiä vaikutuksia ihmiseen. Kerromme työssämme Green Caresta yleisesti, mutta haluamme painottaa enemmän meidän tutkimuksemme kannalta oleellista eläinavusteista työskentelyä.

Euroopassa elintarviketuotannon rinnalle on kehittynyt uudenlaisia hyvinvointi-, matkailu- ja vapaa-ajan palveluita. Hyvinvointipalveluiden tuotantoon kuuluvia toimintatapoja kutsutaan Euroopassa nimillä Green Care Farms, Farming for health, Social Farming ja City Farms. Käsitteiden nimet kertovat, onko toiminnan pääpaino maatilassa vai kuntoutustoiminnassa. Yhteisenä piirteenä näillä kaikilla toimintatavoilla on maatalouden resurssien tietoinen hyödyntäminen ihmisen hyvinvoinnin lisäämiseksi ja elämänlaadun parantamiseksi. Resursseina pidetään luontoa, ympäristöä, kotieläimiä sekä maataloustöitä. (Yli-Viikari, Lilja, Heikkilä, Kirveenummi, Kivinen, Partanen, Rantamäki-Lahtinen & Soini 2009, 3-10.) Green Care ajattelumallia voidaan pitää eräänlaisena sateenvarjokäsitteensä luontoa hyödyntävälle, terapeuttiselle, kuntouttavalle ja elämänlaatua edistävälle toiminnalle (Suopanki 2011, 5).

Green Care -toimintaa voidaan pitää sosiaalisena innovaationa. Innovaation taustalla ovat luovan toiminnan tuloksena syntyneet toimintaperiaatteet, jotka tuovat hoivapalveluille lisäarvoa tai jopa kokonaan uusia muotoja. Green Care toiminnasta on erotettavissa kolme erilaista suuntausta ja painopistettä: Green Care, puutarhaterapia ja eläinavusteinen terapia. Jako kolmeen toimintasuuntaukseen on melko karkea, koska Green Care on vielä melko uusi toimintamuoto eikä aiheesta ole vielä tehty tarpeeksi tutkimuksia. (Yli-Viikari, Lilja ym. 2009, 7-11.) Vuonna 2010 on perustettu Green Care Finland -yhdistys. Yhdistyksen toiminnassa on mukana merkittäviä tutkimustahoja, yrittäjiä, kehittäjiä ja oppilaitoksia. Tarkoituk-

sena on määrittellä raamit Green Care -käsitteelle sekä kriteerit konseptin käytölle. (Suopanki 2011, 6.)

Green Care suuntauksessa kuntouttava toiminta tapahtuu maatilalla, jossa maataloustyötä, eläinten hoitoa, luonnossa liikkumista ja muita aktiviteetteja käytetään potilaiden kuntouttamiseen. Maatilaa hyödynnetään kuntouttavana työympäristönä. Green Care -toiminnan edelläkävijämaita ovat Norja ja Hollanti, joissa toiminta on nykyään hyvin vakiintunutta ja tällaista palvelua tarjoavien yritysten määrä on noussut nopeasti. Toinen suuntaus keskittyy kasvien, puutarhojen ja maiseman hyödyntämiseen terapeuttisessa toiminnassa. Puutarhaterapian järjestäjänä toimii yleensä kolmas sektori. Toimintaa järjestetään sairaaloissa ja hoitokodeissa. Puutarhaterapiaa on kehitetty erityisesti Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Itävallassa. Kolmas Green Care -suuntaus on eläinavusteinen terapia ja eläinavusteinen toiminta. Kuntoutustyössä hyödynnetään kotieläimiä ja tavoitteena on asiakkaiden kuntoutus, hyvinvoinnin kohentaminen tai jokin muu toiminnalle asetettu tavoite. Toiminta ei ole vielä kovin laajalle levinnyttä, lukuun ottamatta ratsastusterapiaa, mutta kiinnostus eläinavusteista työskentelyä kohtaan on kasvussa koko Euroopassa. (Yli-Viikari, Lilja ym. 2009, 10-11.)

5.1 Green Care toiminnan hyödyt

Ihmisellä on vahva sisäinen tarve olla yhteydessä luonnon kanssa huolimatta siitä, että nykyinen elämäntapamme on vieraannuttanut meitä luonnosta ja sen lainalaisuuksista. Ekopsykologia korostaa ihmisen ja luonnon välisen suhteen merkitystä. Ihmiset ovat yhä riippuvaisia luonnosta, sen ilmakehästä, ravinteista ja energiasta. Ihminen on osa ekosysteemiä. Näin ollen hänen tulee toimia vastuullisesti ympäristössä. Ekopsykologia korostaa myös ihmisen henkistä yhteyttä luontoon. Tavoitellessaan menestystä ja materiaa, ihminen toimii omia tarpeitaan vastaan, joka saattaa johtaa työuupumukseen, stressiin ja psyykkiseen huonovointisuuteen. (Yli-Viikari, Lilja ym. 2009, 18-19.)

Luonto tarjoaa ihmiselle mahdollisuuden sekä henkisen että fyysisen hyvinvoinnin lisäämiseen. Luonnon rauhoittavan ja stressioireita lieventävän vaikutuksen ajatellaan johtuvan siitä, että luonnossa aivot voivat levätä jatkuvan tietovirran ja keskit-

tymiskyvyn ylläpitämisen sijaan. On todettu, että jo muutaman minuutin oleilu luonnossa lieventää fysiologisia stressireaktioita. Luontoa voidaan pitää myös sosiaalisena oppimisympäristönä. Retkeily isommassa ryhmässä tarjoaa edellytykset esimerkiksi käyttäytymismallien omaksumiseen ryhmän muilta jäseniltä. Erityisen tärkeitä luontokokemukset ovat lapsille, koska luonto tukee heidän henkistä kehitystään. (Yli-Viikari, Lilja ym. 2009, 19-20.)

Eläinavusteisesta työskentelystä on todettu olevan monenlaista hyötyä. Kohdatessaan eläimen ihminen joutuu väistämättä rauhoittumaan ja keskittymään hetkeen. Eläimet vähentävät ihmisen stressiä, ja vaikutukset näkyvät biokemiallisella tasolla. Eläin on myös oivallinen peili ja harjoitusvastus sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Eläimen samanlaisuus helpottaa vuorovaikutukseen ryhtymistä, kuitenkin eläin on tarpeeksi erilainen, jolloin vuorovaikutustilanne on vapaa jännitteistä ja piilo-odotuksista. Kommunikointi tapahtuu pääasiassa ruumiinkielellä, jolloin esille nousee tunnetason tietoa. Terapeutti voi tulkita tunnereaktioita ja näin ollen saada arvokasta tietoa potilaasta ja hänen toimintatavoistaan. Vähitellen onnistuneet vuorovaikutuskokemukset voidaan siirtää luonnollisesti ihmisten välisiin vuorovaikutustilanteisiin. Usein eläin toimii vaikean elämäntilanteen, esimerkiksi yksinäisyyden, toivottomuuden ja sosiaalisen eristytymisen katkaisijana. Eläimen kautta on mahdollista löytää uusia näkökulmia ongelmatilanteiden ratkaisemiseen, koska eläimeen on helppo samaistua. (Yli-Viikari, Lilja ym. 2009, 21-22.)

Eläin tukee ihmisen hyvinvointia tuomalla päivään rytmiä. Sekä eläimellä että ihmisellä on samat perustarpeet. Molemmat tarvitsevat elääkseen sopivassa suhteessa ravintoa, lepoa ja liikuntaa. Kaikessa toiminnassa, jossa eläin on mukana, täytyy kiinnittää huomiota eläimen hyvinvointiin ja jaksamiseen. (Eläin mukana kulkijana arkipäivässä, [viitattu 5.5.2011].) Huolehtiessaan eläimen hyvinvoinnista, ihminen saadaan kiinnittämään huomiota myös omaan hyvinvointiinsa vaikuttaviin tekijöihin. Eläimestä huolehtiessaan ihminen tuntee itsensä sosiaalisesti hyödylliseksi, ja hänen itsetuntonsa vahvistuu (Lepistö&Pasto 2007, 24).

5.2 Esimerkkejä Green Caresta Suomessa

Perhekoti Lyhty on Somerolla toimiva yritys, joka on erikoistunut 0-12 -vuotiaiden sijoituslasten kasvatukseen. Tilalla luovuttiin lypsykarjasta ja päärakennus remontoitiin perhekotitoimintaa varten. Maataloustyötä jatkettiin lihakarjan kasvatuksena sekä viljan ja heinän viljelynä. Perhekodin äidillä on opettajan ja lastentarhanopettajan koulutuksen lisäksi pitkä työkokemus alalta. Toiminnan tavoitteena on lapsen psyykkinen ja sosiaalinen eheytyminen sekä fyysinen hyvinvointi. Tavoitteisiin pyritään hyödyntämällä rauhallisen maalaisympäristön vahvuuksia, kuten maatilan töitä, ratsastustallia, kotieläimiä sekä luontoa. (Yli-Viikari, Lilja ym. 2009, 41.)

Hakolan tila on Laukaalla sijaitseva maatila, joka on erikoistunut luontokoulutoimintaan. Tilalla tarjotaan päiväkotijä ja koululaisryhmille mahdollisuus osallistua maatilalla tehtävään työhön. Hakolan tilalla viljellään vihanneksia ja kasvatetaan karjaa. Lisäksi tilalla on hevonen, kanoja sekä muita eläimiä. Luontokoulussa lapset pääsevät tutustumaan eläimiin ja niiden hoitamiseen sekä kokeilemaan kärry- ja rekiajelua. Lapsille annetaan myös mahdollisuus oppia kuinka maito separoidaan, sekä miten kotimaisesta viljasta valmistetaan ruisleipää ja muita viljatuotteita. (Yli-Viikari, Lilja ym. 2009, 45.)

Valitsemamme esimerkit Green Care toiminnasta Suomessa sijoittuvat molemmat maatilaympäristöön. Molemmissa paikoissa kuitenkin hyödynnetään myös eläinavusteista työskentelyä, ja tuodaan esille kotieläimen merkitys hyvinvoinnin kannalta. Meidän toimintatutkimuksemme kannalta olennaista ei ole se, että toiminta tapahtuu maatilaympäristössä, vaan haluamme viedä koira-avusteisen työskentelyn positiiviset vaikutuksen ihmisen omaan kotiin.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

- Ovatko Tukeva Oy:n asiakkaat kiinnostuneita koira-avusteisesta työskentelystä?
- Kuinka koira-avusteista työskentelyä voisi toteuttaa Tukeva Oy:n perheissä, ja mitä tulee ottaa huomioon koira-avusteista työskentelyä toteutettaessa?
- Millaisia vaikutuksia koira-avusteisella työskentelyllä on asiakasperheisiin?
- Millaisiin asioihin koira-avusteisella työskentelyllä voidaan pureutua?

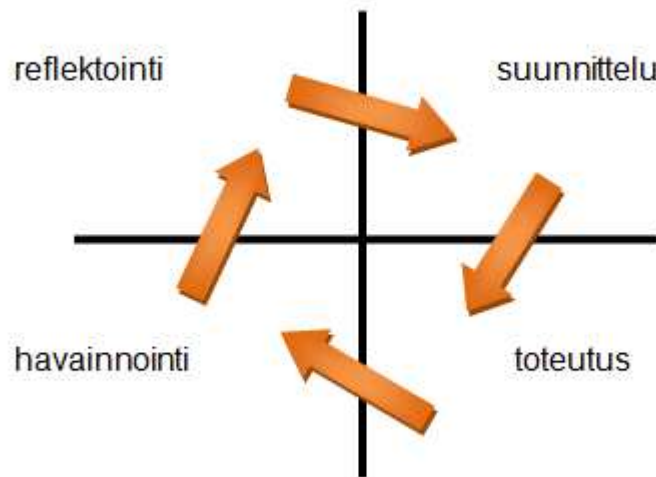
6.2 Toimintatutkimus

”Toimintatutkimuksen tarkoituksena on tutkia sosiaalista todellisuutta, jotta sitä voitaisiin muuttaa sekä muuttaa todellisuutta, jotta sitä voitaisiin tutkia” (Heikkinen, 2007, 27).

Toimintatutkimus on luokiteltu usein laadulliseksi tutkimusmenetelmäksi. Käsitys on osaksi virheellinen, koska toimintatutkimuksessa voidaan käyttää myös määrällisiä tiedonhankintamenetelmiä. Toimintatutkimus ei ole varsinainen tutkimusmenetelmä, vaan lähinnä lähestymistapa tai asenne, jossa tutkimus on kytketty toiminnan kehittämiseen. Toimintatutkimuksen idea on ollut olemassa jo 1940-luvulta lähtien, kun taas laadullinen tutkimus on erottunut omaksi suuntaukseksi vasta 1970-luvulla. Jotkut laadullisen tutkimuksen menetilat saattavat olla lähempänä määrällistä kuin laadullista tutkimusta. Tästä syystä toimintatutkimuksessa onkin luontevaa yhdistellä määrällisiä ja laadullisia menetelmiä. (Heikkinen 2007, 36-37.)

Toimintatutkimuksessa kehitetään käytäntöä ja tutkitaan ihmisen toimintaa. Se kohdistuu erityisesti sosiaaliseen toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toimintatutkimus on kehittämis- ja tutkimusprojekti, jolle on yleensä määritelty aikaraja. Toimintatutkimuksessa tarkoitus on suunnitella ja kokeilla uudenlaisia toimintatapoja.

Sille on ominaista sykliisyys, jolloin suunnitellun kokeilun jälkeen alkuperäistä suunnitelmaa parannellaan saatujen kokemusten pohjalta (kuvio 1). Toimintaa hiotaan ja muutetaan koko ajan suunnittelun ja kokeilusyklien avulla. Tällä tavalla kokeilut ja tutkimus etenevät vuorovaikutuksellisenä spiraalina. (Heikkinen 2007, 16-19.)

Kuvio 1. Toimintatutkimuksen sykli (Heikkinen 2007, 35.)

Meidän tutkimuksessamme sykli tulee hyvin esiin. Aluksi suunnittelimme käynnit teemojen pohjalta jokaiselle asiakkaalle samanlaiseksi. Kuitenkin jokaisen käyntikerran jälkeen meidän täytyi havaintojemme pohjalta suunnitella tulevia käyntejä yksilöllisemmin asiakkaiden tarpeita vastaaviksi. Esimerkiksi jos huomasimme, että jonkun asiakkaan kanssa ei kannata paneutua liikaa hoivapuoleen, vaan hän hyötyy enemmän koiran ulkoiluttamisesta, painotimme toiminnan siihen. Jokaisen asiakkaan kanssa kävimme tietenkin jokaisen valitsemamme teeman läpi, mutta erilaisin painotuksin.

Perinteiseen tutkimukseen verrattuna toimintatutkimuksessa tavoitellaan käytännön hyötyä sekä käyttökelpoista tietoa. Toimintatutkimukselle on ominaista, että tutkija osallistuu itse toimintaan tehden tutkimuskohteeseensa intervention, joka tähtää muutokseen. Tutkija on aktiivinen vaikuttaja ja toimija toisin kuin perinteisessä tutkimuksessa, jossa tutkija pyrkii tekemään itsestään ulkopuolisen ja neutraalin. Yhtenä tärkeänä ominaisuutena toimintatutkimuksessa on ihmisen voi-

maannuttaminen ja valtauttaminen. Tutkija toimii muutoksen käynnistäjänä ja ihmisten rohkaisijana. Toimintatutkimuksessa tutkijan oma ja välitön kokemus asioista on osa aineistoa ja tutkimusmateriaalia. Toimintatutkimus eroaa perinteisestä tutkimuksesta myös siinä, että ihmisen toimintaa täytyy pohtia myös toimijoiden tarkoitusperien perusteella. Ihmisten tekemiä ratkaisuja pyritään ymmärtämään heidän päämääriensä ja motiiviensa kautta eikä pelkästään menneisyyden tapahtumien perusteella. (Heikkinen 2007, 19-21.)

Toimintatutkimus perustuu interventioon ja on käytännönläheinen, osallistava, reflektiivinen ja sosiaalinen prosessi. Se on prosessi, jossa asioiden ymmärtäminen ja niiden tulkinta lisääntyvät vähitellen. Toimintatutkimuksessa kiinnitetään huomiota siihen, miten asiat ovat olleet ja mihin suuntaan ne ovat menossa. Ilmiöt ovat jatkuvassa muutoksessa, koska sosiaalista toimintaa ei voi pysäyttää. Toimintatutkimus on sosiaalisen toiminnan ketju, jossa tapahtumat seuraavat edeltäviä tapahtumia. (Heikkinen 2007, 27-36.)

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Validiteetin ja reliabiliteetin käsitteet eivät sellaisenaan sovellu käytettäväksi toimintatutkimuksen luotettavuuden mittaamisessa. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustuloksen pysymistä samana, jos tutkimus toteutetaan uudelleen samalla tavalla. Toimintatutkimuksessa ei ole mahdollista saavuttaa täysin samanlaista tulosta uudelleen, koska toimintatutkimusta käytetään tarkoituksellisesti muuttamaan tilannetta. Toisin sanoen toimintatutkimus perustuu interventioon, ja jokaisen intervention tulos riippuu ajan ja paikan määrittämästä yksilöllisestä tilanteesta. Validiteetilla puolestaan tarkoitetaan sitä, vastaavatko tutkimustulokset asioiden todellista tilaa. (Huttunen, Kakkori & Heikkinen 1999, 113-114.) Tutkimuksen validiteettia tarkastellaan siitä näkökulmasta, onko tutkimuksessa tutkittu sitä mitä on luvattu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136).

Tutkimuksessamme pyrimme takaamaan luotettavuuden keräämällä tutkimusaineistoa monesta eri lähteestä ja näkökulmasta. Ensisijaisena lähteenä käytimme omia havaintojamme tilanteista. Havaintojen luotettavuutta lisäsi se, että havaintojen tekijöitä oli kaksi, jolloin pystyimme vertailemaan havaintojemme tuloksia kes-

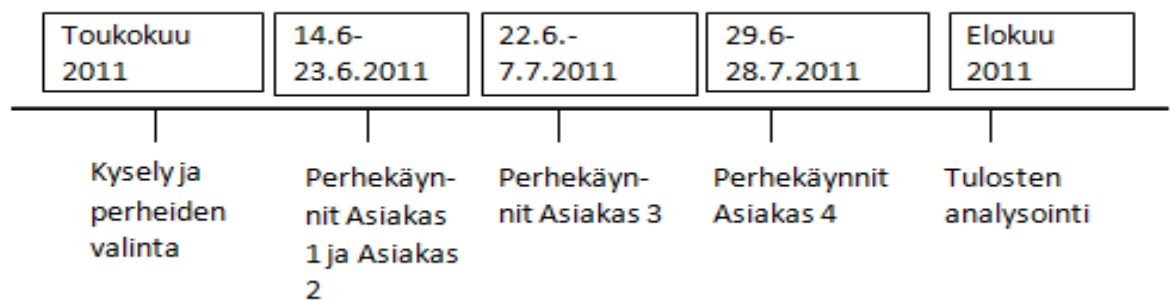
kenämme. Tekemämme havainnot olivat lähes aina hyvin samansuuntaisia, ja olimme kiinnittäneet huomiota samanlaisiin asioihin ja muutoksiin asiakkaassa sekä itse tilanteessa. Havainnoinnin lisäksi keräsimme tutkimusaineistoa haastatteleamalla sekä asiakkaita että Tukeva Oy:n työntekijöitä. Tällä pyrimme saamaan selville, ovatko asiakkaiden ja työntekijöiden tekemät havainnot samankaltaisia meidän tekemiemme havaintojen kanssa. Asiakkaan henkilökohtaisten kokemusten sekä meidän tekemiemme havaintojen vastaavuus lisää tulosten luotettavuutta.

Tutkijan tulee pitää kiinni vaitiololupauksesta ja salassapitovelvollisuudesta kunnioittaakseen ja suojellakseen tutkittavien ihmisten yksityisyyttä. Tutkimuksen alussa tutkijan tulee sopia tutkimusaineiston ja siinä olevien tietojen käytöstä ja säilytyksestä tutkittaviensa kanssa. Tutkittavien yksityisyyden säilymisen kannalta on tärkeää, että henkilöt, ryhmät ja paikkakunnat pysyvät tuntemattomina. Tunnistetietoja ei tule kirjoittaa tutkimustekstiin, tai halutessaan esimerkiksi henkilöiden nimet voi muuttaa. (Vilkkä 2006, 113-115.)

Olemme kertoneet jo tutkimuksemme alussa siihen osallistuville henkilöille salassapito- ja vaitiolovelvollisuudestamme. Kerroimme myös, että tutkittavien nimet muutetaan valmiiseen opinnäytetyöhömmme asiakkaiden henkilöllisyyksien salassa pitämiseksi. Emme myöskään kerro tutkimuksessamme asiakkaiden asuinpaikkakuntia. Käsittelemme tutkimuksestamme saatua aineistoa huolellisesti ja takaamme sen, ettei aineisto joudu väärin käsiin. Tutkimuksen aikana toimintaamme ovat ohjanneet sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. Tärkeitä teemoja eettisissä ohjeissa olivat muun muassa asiakassuhteen luottamuksellisuus, ihmisoikeudet ja ihmisarvo sekä oikeudenmukaisuus (Arki, arvot, elämä, etiikka: sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005, 7-23).

6.4 Tutkimuksen toiminnallinen osuus

Lähdimme toteuttamaan tutkimustamme perehtymällä Green Care –toimintaan sekä sosiaalipedagogiikkaan. Näistä teorioista nostimme esiin erityisesti eläinavusteiseen työskentelyyn liittyviä asioita. Teimme tutkimuksen toiminnallisesta osuudesta aikajanan (kuvio 2.) helpottamaan tutkimuksen kulun hahmottamista.

Kuvio 2. Aikajana tutkimuksen toiminnallisesta osuudesta

Teimme alustavan kyselyn (LIITE 2) Tukeva Oy:n asiakasperheille, jossa kartoitimme ajatuksia, mielipiteitä ja halukkuutta koira-avusteiseen työskentelyyn. Kyselyn yhteyteen liitimme saatekirjeen (LIITE 1), jossa kerroimme tutkimuksestamme, koira-avusteisesta työskentelystä sekä tutkimuksen toteuttamisesta ja perhekäynneistä. Kävimme jakamassa kyselyt Tukeva Oy:n työntekijöille ja kerroimme samalla tutkimuksemme tarkoituksesta, tavoitteista ja etenemisestä. Ohjeistimme heidät jakamaan kyselyt sekä saatekirjeet asiakasperheille. Tarkoituksena oli, että työntekijä täyttää kyselyn yhdessä asiakkaan kanssa, jolloin asiakkaalla on mahdollisuus kysyä tutkimukseen liittyvistä asioista.

Suunnittelimme perhekäyntejä Tukeva Oy:n työntekijän Tatu Lehtisen kanssa, joka tulee toteuttamaan perhekäynnit berninpaimenkoiransa Callen kanssa. Pohdimme käyntien sisältöä ja teemoja sekä jonkinlaista runkoa, joka liittäisi käynnit toisiinsa. Päätimme, että valitsimme neljä perhettä, joissa toteutamme koira-avusteista työskentelyä. Perhekäyntejä tulee olemaan yhteensä neljä jokaisessa perheessä. Käynnin pituudeksi arvioimme noin puoli tuntia, mutta aika saattaa olla

pidempi riippuen toiminnasta sekä koiran ja asiakkaiden mielentilasta. Toimintaa toteutamme tilanteista riippuen joko sisällä tai ulkona.

Ensimmäisen käynnin suunnittelimme olevan tutustumista puolin ja toisin. Teemaksi valitsimme vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin. Haluamme varata aikaa siihen, että perhe tottuu uuteen tilanteeseen ja koiran läsnäoloon. Ensimmäisellä kerralla kerromme asiakkaalle yleisesti tutkimuksestamme sekä tulevista perhekäynneistä. Asiakkaan on myös mahdollista keskeyttää työskentely missä vaiheessa tahansa, mikäli hän ei halua jatkaa. Toisen käyntikerran teemaksi valitsimme itsevarmuuden ja johtajuuden. Tavoitteenamme on kohottaa asiakkaan itsevarmuutta koiran avulla. Ihminen kommunikoi koiran kanssa esimerkiksi koulutustilanteessa. Käynnin aikana on tarkoitus antaa asiakkaan kokeilla koiran koulutusta yksinkertaisilla käskyillä kuten ”istu”, ”maahan”, ”luokse”. Huomatessaan koiran tottelevan itseään, ihmisen itsevarmuus kasvaa ja hän alkaa luottaa omiin vuorovaikutustaitoihinsa.

Toisella käyntikerralla tarkoituksemme on myös antaa asiakkaan lenkittää koira, jolloin hän huomaa oman olemuksensa vaikutuksen siihen. Koiran lenkittämisessä on hyvä tilaisuus harjoitella johtamista ja itsevarmaa olemusta, koska koira kykenee lukemaan ihmisen ruumiinkielestä onko hänestä johtajaksi. Jos ihminen kävelee selkä suorana ja pää pystyssä, antaen koiralle selkeän viestin siitä, kuka johtaa, koira tottelee. Esimerkiksi vanhemmat, jotka eivät pysty hallitsemaan lapsiaan, voivat koiran avulla huomata omat kykynsä johtaa erilaisia tilanteita. He saattavat huomata myös sen, että johtamiseen ei tarvita voimakkaita otteita tai aggressiivisuutta. Riittää, että on itsevarma, jämäkkä ja johdonmukainen.

Kolmannen käyntikerran teemaksi otimme hoivaamisen ja hyvinvoinnin. Tavoitteena on saada asiakas huomaamaan, kuinka koiran ja ihmisen hyvinvointiin vaikuttavat samat tekijät. Koira tarvitsee riittävästi ruokaa, lepoa ja liikuntaa pysyäkseen kunnossa. Tyydyttämällä koiran perustarpeet, asiakas oppii näkemään samat tarpeet osana myös omaa hyvinvointiaan. Käynnin tarkoituksena on luoda asiakkaalle mielihyvän ja ilon kokemuksia koiran hoivaamisen kautta. Asiakas voi siirtää saamansa positiiviset kokemukset hellyyden antamisesta ja saamisesta arkielämään ja kanssakäymiseen oman perheensä ja muiden ihmisten kanssa. Lisäksi

koiran hoivaaminen ja helliminen rauhoittaa ja purkaa ihmisen stressiä sekä luo hänelle miellyttävän olotilan.

Neljäs eli viimeinen käyntikerta toteutetaan ilman tavoitteellista toimintaa koiran kanssa. Koira otetaan käynnille mukaan, mutta se ei ole enää toiminnan keskipiste. Viimeisellä kerralla koiran tarkoitus on vain tuoda positiivinen vire tilanteeseen. Haluamme antaa asiakkaalle mahdollisuuden hyvästellä koira ja luoda selkeän päätöksen prosessille. Viimeisen tapaamiskerran tavoitteena on käydä asiakkaan kanssa läpi koko työskentelyprosessi. Asiakasta haastatellaan työskentelyn mahdollisista hyödyistä ja hänen saamistaan kokemuksista.

Käyntien teemat valitsimme siten, että ne olisivat tilanteesta ja asiakkaasta riippumatta jossain määrin toteutettavissa kaikkien kanssa. Valitsemamme teemat olivat myös sellaisia, joita meidän mielestämme pystyy luonnollisesti käsittelemään koira-avusteisen toiminnan avulla. Käyntien toteuttajana toimii Tatu Lehtinen yhdessä koiransa kanssa. Me olemme mukana havainnoimassa ja seuraamassa toiminnan kulkua. Teemme itsellemme muistiinpanoja, ja haastattelemme lyhyesti asiakkaat ja Tatun jokaisen käynnin jälkeen. Ensimmäisellä käyntikerralla annamme asiakkaille tehtäväksi pitää vapaamuotoista päiväkirjaa, johon he saavat kirjata ylöns ajatuksiaan ja tuntemuksiaan käyntien välillä. Keräämme päiväkirjat pois viimeisellä perhekäynnillä.

6.5 Perheiden valinta

Tukeva Oy:n asiakasperheille jaettuja kyselyitä palautui meille yhteensä 15. Palautuneiden kyselyiden pohjalta valitsimme yhdessä Tukevan työntekijöiden kanssa tähän toimintaan parhaiten soveltuvat ja halukkaat perheet. Valintakriteereinä käytimme ensisijaisesti perheen omaa halukkuutta kokeilla tällaista työskentelymuotoa, mutta myös Tukevan työntekijöiden mielipide perheen sen hetkisestä tilanteesta vaikutti valintaan. Tukevan työntekijöiltä saimme tietoa missä vaiheessa heidän työskentelynsä perheen kanssa oli menossa, ja kenelle tällainen työskentely heidän mielestään sopisi. Valintoja tehdessämme kiinnitimme huomiota myös asiakasperheiden asuinpaikkaan. Pyrimme yhdistämään kauempana asuvien asi-

akkaiden käynnit samoille päiville, kun taas lähellä asuvien käynnit pystyimme sopimaan joustavammin.

Valitsimme yhteensä viisi perhettä, mutta yhden perheen osallistuminen peruuntui perheen sen hetkisen tilanteen vuoksi. Valitsemamme perheet ja perheiden tilanteet erosivat toisistaan mikä oli hyvä asia, koska näin saimme monenlaisia kokemuksia koira-avusteisen työskentelyn soveltuvuudesta erilaisille perheille. Alkuperäisenä suunnitelmana oli, että työskentelisimme mahdollisesti myös koko perheen kanssa yhdessä, mutta kyselyiden ja työntekijöiden mielipiteiden perusteella mukaan valikoitui ainoastaan yksittäisiä lapsia/nuoria. Emme kuitenkaan nähneet tätä huonona asiana, sillä jokaiselle valikoidulle lapselle/nuorelle koettiin olevan mahdollisesti hyötyä tällaisesta työskentelymuodosta.

7 TUTKIMUKSEN KULKU

Tässä kappaleessa esittelemme toiminnassa mukana olleet asiakkaat. Olemme muuttaneet asiakkaiden nimet ja iät taataksemme heidän henkilöllisyytensä pysymisen salassa. Kuvaamme perhekäyntien kulun ja tapahtumat asiakas kerrallaan. Samalla kerromme tekemistämme havainnoista asiakaskohtaisesti.

7.1 Asiakkaiden esittely

Asiakas 1. Joonas on 17-vuotias poika, joka asuu vielä kotona vanhempiensa luona. Joonasta on kiusattu koulussa, eikä hänen sosiaalinen verkostonsa ole kovin laaja. Joonas on ujo eikä pahemmin liiku kodin ulkopuolella, joten sosiaalisia tilanteita ei tule paljoakaan vastaan arjessa. Joonaksen tilanteessa halusimme paneutua erityisesti itseluottamuksen kasvattamiseen ja sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun koiran avulla. Perheessä on aina ollut oma koira, joten koirat olivat Joonakselle jo ennestään tuttuja. Joonas ei kuitenkaan perheen nykyistä koira vie juurikaan lenkille.

Asiakas 2. Mervi on 9-vuotias tyttö, jonka perheeseen tehdään perhetyötä omalta paikkakunnalta, mutta myös Tukevan työntekijän taholta. Mervin tapauksessa tavoitteenamme oli lähinnä antaa Merville tekemistä ja aikuisen läsnäoloa iltapäiviksi vanhempien ollessa töissä. Halusimme myös tutustuttaa Merviä koiraan, koska hän hieman vierasti koiria.

Asiakas 3. Tomi on 15-vuotias nuori poika. Hän viettää paljon aikaa kotona televisiota katsellen ja tietokoneella, ja häntä on vaikea saada ulos kotoa. Tomin sosiaalinen verkosto on myös melko suppea, ja ystäviä on vähän. Tavoitteena oli jokaisella käynnillä lähteä ulos, pois kotoa touhuamaan koiran kanssa.

Asiakas 4. Tästä perheestä toimintaan osallistui kolme poikaa ja yksi tyttö. Sami 6 vuotta, Mikko 5 vuotta, Amanda 4 vuotta ja Vesa 15 vuotta. Alun perin oli tarkoitus työskennellä vain Samin kanssa, mutta päätimme ottaa työskentelyyn mukaan kaikki käyntien aikana kotona olevat lapset. Koimme että se on ehkä ihan hyväkin asia, koska suurin osa lapsista on vielä niin pieniä, niin he saavat tukea toisiltaan

uudessa tilanteessa. Tavoitteena oli tutustuttaa lapsia koiraan eläimenä, ja saada heidät ottamaan kontaktia koiraan. Toisen vanhemman kulttuuritausta kieltää koirat, joten lapsilla ei juurikaan ollut aikaisempaa kokemusta koirista. Vanhempien eron myötä kyseinen kulttuuri ei ole enää läsnä lasten arjessa, ja toinen vanhempi halusi tarjota lapsilleen mahdollisuuden tutustua koiraan.

7.2 Käyntien kulku

Asiakas 1. Aluksi kerroimme Joonakselle tutkimuksestamme sekä tulevista käynneistä. Kyselimme hieman myös hänen omia odotuksiaan ja toiveitaan toiminnasta. Joonaksella ei ollut omia toiveita, ja hän lähti toimintaan mukaan avoimin mielin. Ensimmäisellä kerralla koiran kanssa ei konkreettisesti tehty mitään, vaan tarkoitus oli antaa Joonaksen ja koiran tutustua toisiinsa. Joonas ottikin rohkeasti kontaktia Calleen. Hän seuraili sitä talossa, ja komensi sitä, kun se meinasi mennä syömään perheen oman koiran ruoat. Joonas ei pelännyt Callea, koska heillä oli aina ollut myös oma koira. Aluksi Joonas oli hieman ujo, mutta vähän ajan kuluttua hän puhui jo paljon Callesta ja muista koiriin liittyvistä asioista. Calle oli hyvin levoton johtuen perheen omasta koirasta. Vieraan koiran hajut ja läsnäolo toisessa huoneessa häiritsivät Callen keskittymistä Joonakseen ja toimintaan.

Toisella käyntikerralla lähdimme keskustaan kävelyttämään Callea. Aluksi Joonas hieman arkaili ottaa ohjia omiin käsiinsä koiran kanssa, mutta Tatun neuvojen ja ohjeiden avulla kävelyttäminen alkoi sujua. Joonaksella oli kuitenkin vielä havaittavissa pientä arkuutta koiran käsittelyssä eikä hän uskaltanut käyttää ääntään koiraa komentaessaan. Callen kävelyttäminen sujui kuitenkin ihan hyvin, ja Joonas sanoi, että tuntui hyvältä olla koiran pomo. Käynnin aikana Joonaksen olemuksessa oli havaittavissa selkeä muutos itsevarmempaan suuntaan.

Kolmannella kerralla lähdimme jälleen keskustaan, koska Joonaksen kotona perheen oman koiran läsnäolo häiritsi Callen keskittymistä. Joonas pääsi taas lenkitämään Callea sekä sai kokeilla koiran koulutusta ja harjaamista. Tällä kerralla Joonas pääsi nopeammin koiran johtajaksi, ja kävelytys sujui paremmin kuin edellisellä kerralla. Joonaksen omastakin mielestä Callen kanssa toimiminen oli helpompaa kuin viimeksi. Joonas ja Calle ottivat nyt myös enemmän kontaktia toisiin-

sa. Koulutustilanteessa Joonas hieman turhautui, kun koira ei heti totellut, eikä Joonas uskaltanut käyttää tarpeeksi ääntään. Pienellä opastuksella Joonas kuitenkin sai Callen tottelemaan käskyjään ja oli tyytyväinen omaan suoritukseensa. Lisäksi Joonas harjasi Callea, jolloin hän huomasi, kuinka paljon koira siitä piti ja rauhoittui käsittelyssä. Lähtiessämme pois Joonas tuli oma-aloitteisesti auttamaan Tatua laittamaan hieman vastahakoinen Calle takaisin autoon.

Viimeisellä käyntikerralla mukanaamme oli Tatun toinen koira, cockerspanieli Veikko, koska Calle oli leikkauksessa. Joonas sai heti myös Veikkoon hyvän yhteyden, ja hän rapsutteli sitä innokkaasti. Joonas sanoi, että haluaisi ehkä itsekin samanlaisen koiran. Haastattelimme poikaa toiminnasta, ja kyselimme hänen mielteitään koira-avusteisesta työskentelystä. Hän totesi sen olevan hyvä ja mielenkiintoinen juttu, jonka parissa hän ehkä itsekin haluaisi vielä jatkaa.

Joonaksen käyntien toiminnan painopiste muovautui hänen itsevarmuutensa kohottamiseen ja omien voimavarojen löytämiseen. Käyntien aikana kävimme keskustassa lenkittämässä koira. Kävelytyksessä painotimme sitä, että Joonas sai itse hallita Callea ja toimia sen kanssa melko itsenäisesti.

Asiakas 2. Ensimmäisellä käynnillä kerroimme tarkemmin Merville käyntien tarkoituksesta ja kulusta. Mervi ei kiinnittänyt Calleen juuri minkäänlaista huomiota. Hän vältteli sitä, eikä edes halunnut tulla lattialle seisomaan. Pitkän aikaa Mervi roikkui leuanvetotangossa, joka oli kiinnitettynä oviaukkoon. Välillä tyttö istui pöydällä, ja turvallisen välimatkan päästä katseli koiran menoa. Mervi ei kertaakaan kommentoinut itse koira, vaan käänsi puheenaiheen aina muualle. Mervi sanoi, ettei pelkää koira, vaikka hieman epäilimmekin sitä. Calle käyttäytyi onneksi rauhallisesti, ja saimme Mervin ottamaan myös kuvan siitä. Kuvan ottaminen nauratti kovasti Merviä. Huolimatta välinpitämättömyydestä koira kohtaan, Mervi lupasi, että saamme tulla vielä uudelleen koiran kanssa heille.

Toisella käyntikerralla lähdimme ulos lenkittämään Callea. Mervi ei suostunut taluttamaan koira, mutta kertoi taluttaneensa aiemmin pienempää koira. Mervi oli edelleen melko välinpitämätön Callea kohtaan, ja touhuili paljon omiaan puistossa. Tällä kerralla Mervi kuitenkin seuraili Callea enemmän katseella ja jopa rapsutti sitä hieman hännästä.

Kolmannella kerralla lähdimme taas ulos, mutta Mervi ei vielääkään halunnut taluttaa Callea. Tällä kerralla Mervi ei edes koskenut koiraan eikä näin ollen suostunut myöskään harjaamaan sitä. Mervi kuitenkin huomioi koiran ja jutteli siitä enemmän kuin ennen. Pääosin tyttö kuitenkin touhuili omiaan, ja muutaman kerran Tatu laittoi Callen noutamaan Mervin takaisin ”laumaan” omista puuhistaan. Tämä lähinnä huvitti Merviä. Käynnin loppuksi Mervi uskaltautui antamaan Callen syödä namipalan varpaidensa päältä. Ulkoilun päätteeksi Mervi haki Callelle vettä.

Neljännellä kerralla mukanaamme oli cockerspanieli Veikko. Huomasimme saman tien muutoksen Mervin käyttäytymisessä. Hän otti aivan eri tavalla kontaktia Veikkoon kuin Calleen. Mervi jutteli Veikolle, haki sille palloja ja leikki sen kanssa. Tällä kerralla Mervi otti koiran oikeasti mukaan toimintaan ja oli siitä ja sen tekemisistä aidosti kiinnostunut. Teimme asiasta johtopäätöksen, että Mervi ei välttämättä pelkää koiria, mutta Callen iso koko ehkä hieman pelotti häntä.

Mervin kohdalla työskentelyn tavoitteeksi muodostui tytön totuttaminen ja tutustuttaminen koiraan hänen omilla ehdoillaan. Toiminnan kuluessa havaitsimme, että koiran kanssa työskentelyn tulee edetä hyvin pienin askelin. Käynneille ennalta asetettuja teemoja käytiin läpi Mervin kanssa hyvin rauhallisesti ja hitaasti. Pienetkin asiat, kuten koiran hännän silittäminen olivat isoja askeleita Merville.

Asiakas 3. Tomi oli heti ensimmäisestä käyntikerrasta lähtien puhelias ja ulospäin suuntautunut. Hän oli kovasti kiinnostunut Callesta, silitteli sitä ja kommentoi sen tekemisiä ja isoa kokoa. Tomilla oli positiivinen asenne koira-avusteista toimintaa kohtaan ja hän odotti käyntejä innolla. Hänellä oli kokemusta koirista jo ennestään, ja hän kertoi hoitaneensa siskonsa koiraan, joka oli kuitenkin pienempi kuin Calle.

Toisella käyntikerralla lähdimme lenkittämään Callea. Tomi otti innolla hihnan käteensä ja pystyikin pitämään Callen hallinnassaan melko hyvin. Tomi sanoi, että ison koiran lenkittäminen oli mukavampaa kuin pienen, koska ison koiran kanssa pitää olla jäməkämpä. Tomi myös harjasi Callea, mutta hänen mielenkiintonsa tuntui olevan enemmän tyttöissä kuin koirassa. Tomi monesti vitsailikin siitä, että Tatu voisi jo lähteä vaikka kotiin, että hän saisi jäädä kahdestaan tyttöjen, eli meidän, kanssa. Välillä tilanne oli ehkä hieman kiusallinen, ja pyrimme suuntaamaan Tomin mielenkiinnon enemmän koiraan.

Yllätimme Tomin kotoa nukkumasta, kun menimme kolmannelle käynnille. Hän sanoi unohtaneensa, että olemme tulossa, mutta lähti kuitenkin reippaasti matkaamme. Kävimme taas kävelyllä, ja Tomi sai harjata Callea. Tomilla oli koiran käsittely hyvin hallussa, eikä isonkaan koiran kävelytyksessä ollut suurempia ongelmia. Tomi kokeili myös Callen kouluttamista ja oli kovin mielissään, kun Calle totteli häntä. Aina silloin tällöin Tomin huomio kiinnittyi taas tyttöihin, mutta pyrimme siirtämään keskustelun pois meistä takaisin Calleen.

Myös Tomin viimeisellä käynnillä mukanaamme oli cockerspanieli Veikko. Tomi ei jaksanut ollenkaan keskittyä koiraan eikä halunnut taluttaa Veikkoa. Lähdimme kuitenkin kävelyllä koiran kanssa ja Tatu sai kävelyttää koiraansa. Halusimme lähteä jokaisella kerralla Tomin kanssa ulos, koska koimme tärkeäksi, että hän lähtee ulos kotoaan, koska hän ei muuten ulkona juurikaan liiku. Tällä kerralla Tomi oli hyvin rauhaton, eikä pystynyt keskittymään ollenkaan koira-avusteiseen toimintaan. Haastattelukysymyksiin oli hyvin vaikea saada vastauksia, koska Tomin ajatukset pyörivät liiaksi tytöissä. Vastauksissa Tomi painotti enemmän sitä, kuinka mukavaa on ollut, kun on ollut tyttöjä käymässä eikä niinkään koira. Viimeisen kerran levottomuus ja innottomuus koiraan kohtaan saattoi myös johtua siitä, että pienet koirat olivat hänelle jo ennestään tuttuja. Callen iso koko saattoi olla Tomin kiinnostusta ylläpitävä tekijä.

Heti ensimmäisen käynnin jälkeen oli selvää, että Tomin loput käynnit tullaan suuntaamaan ulos. Jokaisella kerralla lähdetään pois kotoa, ihmisten ilmoille. Tomin kanssa keskeiseksi teemaksi nousi uusien sosiaalisten tilanteiden ja suhteiden luominen ja mahdollistaminen.

Asiakas 4. Ensimmäisellä käyntikerralla perheen lapsista olivat mukana nuorimmat pojat Sami ja Mikko sekä Amanda. Pojat olivat aluksi hieman jännittyneitä; kävivät koiran luona ja juoksivat leikillään huutaen pois. He osoittivat kuitenkin mielenkiintoa Callea kohtaan, ja heillä oli jo hieman aikaisempaa kokemusta koirista. Pojat ottivat kontaktia koiraan rapsuttamalla sekä kyselivät Tatulta kovasti Callestä. Callen paino ja ruokamäärät askarruttivat poikia kovasti. Amanda oli myös kiinnostunut koirasta eikä pahemmin edes pelännyt sitä, vaikka Calle pyyhälsi vauhdikkaasti ohi parikin kertaa.

Mukana toisella kerralla olivat Sami ja Mikko. Kävimme kävelyttämässä Callea keskustassa sekä syömässä jätskit. Pienestä koostaan huolimatta molemmat pojat halusivat taluttaa koira, ja onnistuivatkin siinä hyvin. Muutos erityisesti nuoremman pojan olemuksessa oli huomattava. Hän ei arastellut koira enää ollenkaan ja taluttaessaan Callea keskustassa, hänen kasvonsa loistivat kuin ”Naantalin aurinko”. Poikien kasvoista näkyi onnistumisen riemu, kun he huomasivat pystyvänsä taluttamaan niin isoa koira.

Yhteisten aikataulujen sopiminen oli hieman hankalaa, joten päätimme yhdistää kolmannen ja neljännen käyntikerran. Mukana toiminnassa olivat Vesa, Amanda ja Sami. Vaikka ilma oli hieman sateinen, lapset olivat niin innostuneita, että päätimme lähteä ulos harjaamaan ja kävelyttämään Callea. Kaikki lapset osallistuivat toimintaan innolla. Lapset ihmettelivät karvan määrää, joka Callesta irtosi harjattaessa. Myös Amanda harjasi Callea Vesan avustuksella. Poikien aloitteesta lähdimme kävelyttämään Callea keskustaan. Pojat taluttivat Callea hyvin omatoimisesti, eivätkä he tarvinneet juurikaan Tatun apua saadakseen Callen tottelemaan. Talutusta halusi kokeilla myös Amanda, joka vei Callea yllättävän hyvin vaikka onkin pienempi kuin Calle. Oli hauska huomata miten hienosti sisarukset toimivat yhdessä koiran kanssa, ja kuinka isommat auttoivat pienempää.

Asiakkaan 4 kanssa keskeisenä teemana oli hyvän mielen tuominen perheen elämään, yhdessä toimiminen sekä tutustuttaminen koiraan. Tälle perheelle pelkkä koiran läsnäolo antoi jo paljon.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tarkastelemme tässä kappaleessa toimintatutkimuksestamme saatuja tuloksia käynneille asettamiemme teemojen ja tutkimuskysymysten valossa. Tutkimusaineistomme koostuu perheille jaetuista kyselylomakkeista, perheiden täyttämistä päiväkirjoista, perheiden haastatteluista, työntekijöiden haastatteluista sekä meidän tekemistämme havainnoista.

8.1 Kiinnostus koira-avusteista työskentelyä kohtaan

Tutkimme Tukeva Oy:n asiakkaiden kiinnostusta koira-avusteista työskentelyä kohtaan ensisijaisesti asiakkaille lähetetyllä kartoituksella. Kyselylomakkeita palautui meille 15 kappaletta. Kyselyiden perusteella 11 vastanneista asiakkaista oli halukas kokeilemaan koira-avusteista työskentelyä. Kysyimme myös, onko asiakkailla ollut aikaisemmin tai onko heillä tällä hetkellä lemmikkejä. Vastanneista 13:lla oli tai oli joskus ollut lemmikki. Neljä kyselyyn vastanneista ei ollut halukas kokeilemaan koira-avusteista työskentelyä. Heidän vastauksistaan kävi ilmi, että vaikka osalla olikin lemmikeistä kokemusta, kiinnostusta juuri koiria kohtaan ei ollut. Näin ollen myöskään tämänkaltainen työskentely ei herättänyt heissä kiinnostusta.

Asiakkaiden haastattelujen sekä käyntien aikana tekemiemme havaintojen perusteella neljästä valitsemastamme asiakkaasta kolme oli alusta alkaen hyvin kiinnostuneita koirasta ja itse toiminnasta. Yhden asiakkaan kohdalla näytti siltä, että hän ei ollut lainkaan kiinnostunut koirasta. Kävi kuitenkin ilmi, että hän piti enemmän pienistä koirista, ja käytös jonka tulkitsimme välinpitämättömyydeksi, osoittautuikin peloksi isoa koiraa kohtaan. Valittujen asiakkaiden kiinnostus koira-avusteista työskentelyä kohtaan pysyi ennallaan tai jopa kasvoi käyntien aikana ja niiden jälkeen. Todennäköisesti kahden tai kolmen tutkimuksessa mukana olleen asiakkaan kanssa tullaan jollakin tavalla jatkamaan koira-avusteista toimintaa. Seuraavissa kappaleissa kerromme tarkemmin millaisiin asioihin koira-avusteisella toiminnalla voidaan vaikuttaa ja miten.

8.2 Vuorovaikutus ja kommunikointi

Perheissä tehtyjen käyntien aikana havaitsimme, että asiakkaiden kontaktin ottaminen muihin ihmisiin ja koiraan parantui. Myös uskallus olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja koiran kanssa vahvistui. Erityisesti Mervin kohdalla havaitsimme, miten merkittävä ero vuorovaikutuksessa on riippuen siitä, käytettiinkö toiminnassa isoa vai pientä koiraa. Joonaksen kanssa huomasimme, että koirasta puhuttaessa juttu alkoi luistaa ujoltakin pojalta. Kommunikointi koiran sekä meidän kanssamme parantui koko ajan. Koira-avusteinen työskentely toi perheisiin uuden puheenaiheen, ja mahdollisesti lisäsi perheenjäsenten välistä kommunikaatiota. Esimerkiksi asiakkaalle 4 Callesta tuli suosittu puheenaihe niin perheessä kuin sen ulkopuolellakin, ja Calle oli odotettu vieras. Heidän kanssaan jo vähäinenkin työskentely sai aikaan sen, että sisarukset ottivat toisiaan paremmin huomioon ja auttoivat toisiaan koiran hoitamisessa.

Käyntien myötä päästiin vaikuttamaan asiakkaiden sosiaalisen ympäristön laajenemiseen, ja toiminta antoi mahdollisuuden luoda uusia sosiaalisia kontakteja. Esimerkiksi Tomin kanssa uusien ystävyysuhteiden luominen helpottui toiminnan myötä. Koira-avusteisen työskentelyn rinnalla oli kuitenkin menossa koko ajan Tukeva Oy:n muu perhetyö, joten ei voida sanoa, että tulokset olivat ainoastaan koira-avusteisen työskentelyn ansiota. Koira-avusteisen työskentelyn puolesta mainittakoon kuitenkin, että ennen toiminnan aloitusta Tomin kanssa oli työskennelty jo melko pitkään ilman merkittäviä muutoksia.

8.3 Itsevarmuus ja johtajuus

Koira-avusteisen työskentelyn avulla asiakkaiden itsevarmuudessa tapahtui merkittäviä muutoksia. Muutokset olivat silmynnähtäviä kun asiakkaat työskentelivät koiran kanssa ja pääsivät sen johtajaksi; ryhti parani, ilme ja olemus muuttuivat päättäväiseksi ja toiminta koiran kanssa oli johdonmukaisempaa. Asiakkaat ilmaisivat myös itse haastatteluissa, että olivat löytäneet itsessään uusia puolia.

”Tajusin miltä tuntui olla johtaja.”
Joonas, 17 vuotta

Joonaksen olemus koiran kanssa muuttui käyntien aikana silmin havaittavasti itsevarmempaan suuntaan. Joonas löysi itsestään uusia voimavaroja ja sai onnistumisen kokemuksia kyetessään pitämään isoa koiraa hallinnassaan ja saadessaan sen tottelemaan itseään.

Koira-avusteisen toiminnan myötä asiakkaat lähtivät mukaan uusiin ja heille vieraiisiin tilanteisiin. Asiakkaat vietiin pois totutuista arjen rutiineista ja joissain tilanteissa hieman oman mukavuusalueen ulkopuolelle. Näin saatiin asiakkaille uusia kokemuksia ja näkemyksiä omasta elämästä ja sen sisällöstä. Esimerkiksi Tomille työskentelyn myötä avautui elämästä uusia ulottuvuuksia, ja tämän jälkeen hän uskalsi rohkeammin lähteä yksinkin uusiin juttuihin ja tilanteisiin mukaan.

Koira-avusteisella toiminnalla voi vaikuttaa asiakkaan itsevarmuuden kasvuun myös siten, että asiakas pääsee eroon mahdollisesta koirapelostaan. Huomasimme käyntien aikana, että koiran koolla on iso merkitys. Myös asiakkaat itse ilmaisivat, että koiran koko ei ole yhdentekevä asia. Eräs asiakas ilmaisi haastattelussa, että pienestä koirasta ei olisi ollut hänelle juurikaan hyötyä ajatellen itsevarmuuden kohottamista. Riippuu kuitenkin ihmisistä ja heidän henkilökohtaisista tarpeistaan ja lähtökohdistaan minkäkokoinen koira kenellekin sopii. Aloittaessamme toiminnan ison koiran kanssa huomasimme, että Mervi ei ottanut siihen mitään kontaktia. Epäilimme, että hän pelkää koiraan, mikä kävikin myöhemmin ilmi Mervin päiväkirjasta.

”Kerro vielä yks juttu. Miks mulle ei kerrottu etukäteen että tulee joku kauheen iso pelottava karvaturri...”
Mervi, 9 vuotta

Mervin kanssa huomasimme, miten iso ero tytön käyttäytymisessä oli kun vaihdoimme ison koiran pieneen. Mervi uskalsi ottaa koiraan enemmän kontaktia ja leikkiä sen kanssa. Mielestämme koirapelkoisilla toiminta kannattaa aloittaa pienen koiran kanssa, jotta vältetään suuremmilta järkytyksiltä, ja että toiminta pääsee paremmin alkuun.

8.4 Hoivaaminen ja hyvinvointi

Kolmannen käynnin teema, hoivaaminen ja hyvinvointi, tuli esiin kaikilla asiakkailla luonnollisesti ja omalla painollaan. Teema oli läsnä jokaisella kerralla, mutta yhdellä kerralla erityisesti painotimme sitä. Jokainen asiakas huolehti yllättävän oma-toimisesti siitä, että Callelle oli vettä tarjolla. Moni oli myös kovin kiinnostunut miten paljon ja mitä Calle syö päivittäin. Useimpien asiakkaiden kanssa keskusteltiin myös siitä, mitä oman koiran omistaminen tarkoittaa ja mitä se todellisuudessa vaatii. Keskusteluissa pyrittiin saamaan asiakkaat huomaamaan, että koiran hyvinvointiin vaikuttavat samat tekijät kuin ihmisen hyvinvointiin. Koira-avusteiset käynnit toimivat kaikille asiakkaille myös arjen rytmittäjänä, ja asiakkailla oli jotain mukavaa mitä odottaa.

Koiran silittäminen, harjaaminen ja hyvänä pitäminen tulivat suurimmalta osalta asiakkaista melko luonnostaan. Koiran osoittama huomio taasen loi mielihyvää asiakkaille, mikä oli havaittavissa asiakkaiden kasvoilta ja olemuksesta. Joonaksen kanssa huomasimme, miten paljon hän nautti koiralta saamastaan huomiosta, ja antoi sitä myös itse koiralle. Arkuudestaan huolimatta myös Mervi oli mielissään Callelta saamastaan huomiosta ja esimerkiksi kikatteli ja naureskeli sille, kun se kävi nuolemassa Mervin varpaita.

8.5 Käytännön vinkkejä koira-avusteiseen toimintaan

Tutkimuksemme alussa pohdimme, että tämänlaisen työskentelyn tulisi olla pitkäkestoista ja säännöllistä. Toteutettuamme tutkimuksen kyseinen oletamus vahvistui havaintojemme sekä asiakkaiden omien mielipiteiden myötä. Tutkimuksen tulisi olla pitkäkestoista ja säännöllistä, koska toiminnan avulla käsiteltävät asiat ovat niin kokonaisvaltaisia, että niiden käsittelemiseen ja uusien toimintamallien omaksumiseen menee aikaa. Asiakkaat ilmaisivat selkeästi myös itse, että käyttämämme aika on työskentelylle aivan liian lyhyt, mutta kokeiluna hyvä. Tulokset jäivät kovin pintapuolisiksi, mutta vahvistivat käsitystämme siitä, että tämänkaltaiselle työskentelylle on tilausta ja se on kannattavaa.

Toimintaa toteuttamassa ollut Tatu oli myös sitä mieltä, että on hyvä, jos koira on työntekijän oma. Hän perusteli asiaa sillä, että koiran viere on toisenlainen vieraassa ympäristössä, mutta kun tuttu ihminen on mukana, se rauhoittuu (Lehtinen 2011). Omaa koira pystyy lukemaan paremmin sekä ennakoimaan sen käytöstä, jonka havaitsimme esimerkiksi lenkitystilanteessa. Esimerkiksi joidenkin asiakkaiden kanssa Calle lähti innoissaan jonkin hajun perään. Ensimmäisillä käynneillä asiakas ei välttämättä ehtinyt reagoida tilanteeseen, mutta Tatu oli tilanteen tasalla ja pystyi ottamaan koiran hallintaansa ennen kuin se ehti viemään asiakasta mennessään.

Käyntien aikana havaitsimme heti aluksi, että perheen oman koiran läsnäolo vaikutti Callen keskittymiseen. Callen oli vaikea rauhoittua ja keskittyä asiakkaaseen ja toimintaan. Pelkkä vieraan koiran haju sekoitti Callen mielen ilman, että toinen koira oli edes läsnä samassa huoneessa. Tällaisessa tapauksessa keskitimme toiminnan pääosin oman kodin ulkopuolelle.

Toiminnan onnistumisen kannalta oli tärkeää, että asiakkaat saivat tutustua koiraan omilla ehdoillaan ja omaan tahtiinsa. Tällöin huomasimme, että he lähtivät mukaan innokkaammin ja toiminta tuotti parempia tuloksia. Mervin arkuus ja välinpitämättömyys koiraan kohtaan johti siihen, että yritimme ehkä liiaksi tuputtaa koiraan hänelle. Parin kerran jälkeen huomasimme, että tämä kuitenkin vain lisäsi Mervin välinpitämättömyyttä koiraan kohtaan.

Työskentelyä ja sen suunnittelua helpotti, että asiakkaat olivat Tukeva Oy:n työntekijöille entuudestaan tuttuja. Tällöin perheiden valinta oli helpompaa, kun työntekijät osasivat ehdottaa meille, ketkä perheistä voisivat osallistua toimintaamme. Kykenimme myös etukäteen suunnittelemaan, mitä kyseisten asiakkaiden kanssa voisi tehdä, ja mitä teemoja kannattaa painottaa. Esimerkiksi Joonas kaipasi toimintaa itsevarmuuden kohottamiseksi, kun taas asiakkaalle 4 riitti pääosin mukava yhdessäolo.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Koira-avusteisesta työskentelystä on mahdotonta luoda suoraa mallia ja yleispätevää menetelmää, jonka mukaan toimia. Toiminnalle voidaan asettaa jonkinlaiset raamit, joita voidaan soveltaa ihmisten, koirien ja tilanteiden yksilöllisyydestä riippuen. Toimintatutkimuksemme pohjalta kokosimme Tukeva Oy:n käyttöön ohjeita ja käytännön vinkkejä koira-avusteisen työskentelyn toteuttamiseen heidän perheössään. Tässä kappaleessa käymme läpi tutkimustuloksista tekemiämme johtopäätöksiä.

Lähtökohtana koira-avusteiselle työskentelylle ovat luonnetestatut koirat. Toiminnassa käytettävän koiran tulisi olla koira-avusteista työskentelyä toteuttavan työntekijän oma, ja ainoa joka koiran kanssa työskentelee on sen omistaja. Koska omistaja tuntee koiransa parhaiten ja pystyy lukemaan sen kehonkieltä, kyetään lisäämään asiakkaiden ja toiminnan turvallisuutta. Uusissa ympäristöissä koiralle saattaa tulla vastaan yllättäviä tilanteita, jolloin koiransa tunteva omistaja pystyy ennakoimaan koiran reaktiot ja varautumaan niihin.

Kyselyyn vastanneista suurin osa oli halukas osallistumaan ja kokeilemaan koira-avusteista työskentelyä. Pohdimme suuren osallistumishalukkuuden johtuvan siitä, että suurimmalla osalla kyselyyn vastanneista oli jossain vaiheessa elämänsä ollut oma lemmikki. Sen vuoksi myös koira-avusteinen työskentely kuulosti asiakkaista mielenkiintoiselta, ja siihen oli helppo lähteä mukaan. Halun koira-avusteiseen työskentelyyn tulisi aina lähteä asiakkaasta itsestään.

Koira-avusteista toimintaa toteutettaessa tulee ottaa huomioon toimintaympäristö. Koiran mennessä vieraaseen paikkaan ensimmäistä kertaa, sen täytyy ensin saada tutkia ja kiertää paikat useaan kertaan. Koiran luontainen innostuneisuus uudesta tilanteesta saattaa myös aluksi haitata rauhoittumista toimintaan. Näin ollen ensimmäisillä kerroilla koira ei vielä pysty keskittymään toiminnan kannalta olennaisiin asioihin. Myös perheen oma koira tai muu lemmikki saattaa häiritä koiran työskentelyä. Tämän vuoksi on tärkeää, että toiminta on pitkäkestoista ja säännöllistä, jolloin sekä koira että asiakas tottuvat uuteen tilanteeseen. Monesti toiminnan kannalta voi olla helpompaa, että koiran kanssa lähdetään työskentelemään jonnekin muualle, pois asiakkaan kotoa.

Työskentelyssä on varattava riittävästi aikaa asiakkaan ja koiran tutustumiselle sekä pyrittävä luomaan turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. Ilman luottamuksellista suhdetta asiakas ei välttämättä kykene työskentelemään koiran kanssa kuten lenkittämään ja harjaamaan sitä. Mikäli työskentelylle ei alussa luoda riittävän vahvaa pohjaa, asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vaikeutuu. Esimerkiksi jos asiakkaalla on pelkoa ja arkuutta koiria kohtaan, hyvän suhteen luominen asiakkaan ja koiran välille on ensiarvoisen tärkeää. Työskentelyllä voidaan lievittää pelkoa ja tutustuttaa asiakas turvalliseen koiraan. Koirapelkoisille asiakkaille, oli kyseessä sitten aikuinen tai lapsi, on pieni koira yleisesti ottaen aluksi parempi vaihtoehto.

Asiakkaalle on hyvä kertoa selkeästi minkälainen ja minkä kokoinen koira on tulossa. Jos asiakas on erittäin arka koiria kohtaan, ennen tapaamista voisi olla hyvä näyttää asiakkaalle kuva koirasta. Parilla ensimmäisellä kerralla koira voi olla tapaamisissa mukana ilman, että toiminta keskittyy suoranaisesti koiraan. Koira voi olla vapaana ja touhuta omiaan, jolloin asiakkaan kanssa voi jutella muista asioista. Tällaisessa tilanteessa kannattaa edetä rauhallisesti asiakkaan omaan tahtiin. Koiran kanssa toimimista ei missään nimessä kannata liiaksi tuputtaa asiakkaalle, koska se saattaa lisätä asiakkaan pelkoa ja kielteisyyttä koiraan kohtaan.

Asiakkaan lähtökohdista ja tarpeista riippuen työntekijän tulee miettiä käyttääkö toiminnassa isoa vai pientä koiraan. Karkeasti jaoteltuna itsevarmuuden kasvattamiseen ja johtajuuden harjoitteluun sopii paremmin iso koira, kun taas aralle ja pelkäävälle asiakkaalle sopii useimmiten paremmin pieni koira. Aina kannattaa kuitenkin kokeilla mahdollisuuksien mukaan erikokoisia koiria, koska asiakkaan käyttäytyminen saattaa vaihdella suuresti riippuen koiran koosta.

Sekä asiakkaan että työntekijän etu on, että asiakkaan kanssa on jo työskennelty aiemmin ennen koira-avusteisen toiminnan aloittamista. Kun työntekijä tuntee asiakkaan, hänen on helpompi miettiä asiakkaalle soveltuvia menetelmiä, joista yhtenä voi olla koira-avusteinen toiminta. Koira-avusteinen toiminta on vain yksi menetelmä muiden joukossa perhetyötä tehtäessä. Asiakkaan on helpompi lähteä mukaan koira-avusteiseen toimintaan, kun perhetyö on hänelle jo tuttua. Näin asiakkaalle ei tule kerralla liikaa uusia asioita käsiteltäväksi. Myös asiakkaan ja työntekijän välisiin henkilökemioihin tulisi kiinnittää huomiota. Työskentelyä saattaa hanka-

loittaa, jos asiakas ja työntekijä eivät tule toimeen keskenään tai jos työntekijä herättää asiakkaassa ihastumisen tunteita. Tällaisissa tapauksissa on hyvä miettiä ja keskustella, onko työskentelyä mahdollista jatkaa.

Toiminnan tavoitteet tulee määrittää asiakaslähtöisesti yksilön tarpeet huomioon ottaen. Joillekin pelkkä koiran kanssa oleilu riittää, kun taas jotkut asiakkaat tarvitsevat apua ja konkreettisia ratkaisuja ongelmiinsa. Koira-avusteisella toiminnalla ei välttämättä tarvitse olla johonkin ongelmaan pureutuvaa tavoitetta. Jollekin asiakkaalle koira-avusteisen toiminnan tavoite voi olla pelkästään ilon tuominen päivään, mukavaa tekemistä, hyvän mielen tuottamista sekä tutustuminen uuteen karvaiseen ystävään. Green Care- ajattelun mukaan eläin tukee ihmisen hyvinvointia tuomalla päivään rytmiä. Havaitsimme, että säännöllisen toiminnan avulla rytmin luominen asiakkaan arkeen onnistuu, ja asiakkaalla on esimerkiksi joka viikko jotain mielekästä mitä odottaa.

Sosiaalipedagogiikka oli yksi tutkimuksemme teoreettisista lähtökohdista. Sosiaalipedagogiikassa lähtökohtana on ihmisen omaan elämänsä vaikuttavien, piilevien mahdollisuuksien löytäminen hänestä itsestään. Koira-avusteisella työskentelyllä voidaan vaikuttaa asiakkaan itsetuntoon ja itsevarmuuteen. Koiran kanssa työskennellessään asiakkaan täytyy ottaa koira ja tilanne haltuunsa, tai muuten koira vie asiakasta kuin ”litran mittaa”. Koira aistii herkästi ihmisen mielen-tilan, ja voi jossain määrin käyttää sitä hyväkseen. Jos koira esimerkiksi aistii, että ihminen on arka ottamaan tilanteen haltuunsa, koira ottaa silloin johtajan roolin. Koiran kanssa pystyy hyvin harjoittelemaan asiakkaan itsevarmempaa käyttäytymistä ja sisäisen johtajuuden löytämistä. Kun koira huomaa, että asiakas on jäykkä laumanjohtaja, se tottelee asiakkaan sanallisia ja fyysisiä käskyjä. Myös asiakkaan motivaatio ja hyvinolontunne lisääntyvät, kun hän huomaa itsestään uusia puolia, ja että koira oikeasti tottelee häntä. Tällaisia asioita voidaan harjoittaa esimerkiksi kouluttamalla koira. Asiakkaan itsenäinen toiminta ja tietoisuus omista voimavaroista lisääntyvät, ja toiminnalla voidaan luoda asiakkaalle myös onnistumisen kokemuksia.

Tutkimuksemme toisena teoreettisena lähtökohtana ollut Green Care – ajattelu korostaa eläinavusteista työskentelyä sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelumahdollisuutena. Työskentelyn myötä asiakas voi siirtää työskentelyssä opitut

vuorovaikutusmallit ihmisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin. Tutkimuksessa havaitsimmekin, että toiminnan myötä asiakkaan sosiaalinen ympäristö voi laajentua. Kun koiran kanssa lähdetään liikkeelle esimerkiksi keskustaan, asiakas joutuu väistämättä tekemisiin toisten ihmisten kanssa. Vastaan voi tulla toisia koiria omistajineen tai sitten joku ohikulkija saattaa pysähtyä juttelemaan ja kyselemään koirasta. Tällaiset tilanteet eivät kuitenkaan ole ujommallekaan asiakkaalle liian pelottavia tai vaikeita, koska hän voi oman itsensä sijaan puhua koirasta. Monelle asiakkaalle voimaannuttava ja itsevarmuutta lisäävä kokemus on jo pelkästään se, että hän lähtee koiran kanssa ulos, ihmisten ilmoille. Varsinaista kontaktia muihin ihmisiin ei välttämättä tarvitse syntyä. Sosiaalipedagoginen näkökulma korostaa vuorovaikutusta yhtenä auttamismenetelmänä, ja tutkimuksemme perusteella voidaan sanoa, että sosiaalisen vuorovaikutus- ja luottamussuhteen rakentaminen sekä työntekijään että koiraan on myös tärkeä tekijä koira-avusteisessa toiminnassa.

Hellyyden antaminen ja saaminen sekä toisen huomioiminen on tärkeä asia johon koira-avusteisella työskentelyllä pystytään vaikuttamaan. Työskentelyn myötä asiakas oppii antamaan hellyyttä koiralle, ja hän myös huomaa miten paljon koira nauttii hänen huomiostaan ja hellyydenosoituksistaan. Toisaalta taas koira antaa asiakkaalle omalla tavallaan hellyyttä ja huomiota. Pitkään jatkuneen työskentelyn myötä koira oppii tuntemaan ja muistamaan asiakkaan, joten aina heidän tavatessaan koira on iloinen ja ilmaisee sen asiakkaalle. Se tuottaa asiakkaalle mielihyvää ja tunteen siitä, että hän on tärkeä. Pitkällä tähtäimellä voidaan ajatella, että asiakas oppii siirtämään hellyyden antamisen ja saamisen myös ihmissuhteisiinsa.

10 POHDINTA

Tutkimuksellemme oli hankalaa löytää lähteitä ja teoreettista näkökulmaa, koska aihe on Suomessa vielä niin tuntematon. Kuitenkin kokemuseräistä tietoa löytyy Suomestakin jo melko paljon, mutta aiheesta ei ole tehty riittävästi tutkimuksia, jotta vaikutuksia voitaisiin tieteellisesti todeta. Myös meidän tutkimuksessamme oli haasteena se, millä tutkimuksellisilla keinoilla pystymme todistamaan koiran vaikutukset ihmisen hyvinvointiin. Haasteena koimme myös sen, että miten tämänkaltaista työskentelymuotoa voitaisiin myydä osana palvelua, esimerkiksi kunnille, koska vaikutuksista on haastavaa saada konkreettista näyttöä. Ihmisen omakoh- taista kokemusta on vaikea saada numeroiksi paperille.

Perheikäntien vähäinen määrä teki kattavien tutkimustulosten saamisesta haasta- vaa. Tiesimme jo etukäteen, että meillä ei ole resursseja kokeilla toimintaa pitkä- kestoisesti, vaikka todellisuudessa tämänkaltaisen toiminnan tulisi kestää pidem- pään kuin neljän käynnin ajan. Halusimme kuitenkin kokeilla toimintaa mahdolli- simman monen erilaisen perheen kanssa. Siksi päätimme, että tutkimuksemme kannalta on oleellisempaa kokeilla työskentelyä useassa perheessä lyhyemmän ajan, kuin yhdessä perheessä pidempään. Tällä tavalla pyrimme saamaan laa- jemman kuvan toiminnan mahdollisuuksista ja soveltuvuudesta erilaisille perheille. Olisimme kuitenkin toivoneet, että vanhemmat olisivat osallistuneet työskentelyyn enemmän, tai että olisimme heti alusta asti pystyneet valikoimaan myös sellaisia perheitä, joissa työskentelyä olisi voinut toteuttaa ottamalla mukaan koko perheen.

Alkukartoituksen sekä Tukeva Oy:n työntekijöiden mielipiteiden perusteella kyke- nimme onnistuneesti valitsemaan toimintaan soveltuvat asiakkaat. Pääasiassa kaikki asiakkaat olivat alusta alkaen kiinnostuneita ja toiminta lähti saman tien hy- vin käyntiin kaikkien kanssa. Itse toimintaan ja sen toteutumiseen olemme tyyty- väisiä. Oli hienoa huomata, että koira-avusteisella toiminnalla on positiivisia vaiku- tuksia ihmisiin. Jokaiselle tutkimuksessamme mukana olleelle asiakkaalle toimin- nasta oli jonkinlaista hyötyä. Toisille vaikutukset olivat isompia, toisille pienempiä. Joissakin tapauksissa kävi myös niin, että toiminnan vaikutukset tulivat esiin vasta paljon myöhemmin toiminnan päättymisen jälkeen. Tutkimuksen jälkeen Tatun kanssa keskustellessa havahduimme tajuamaan, että tämänkaltaiselle työskente-

lylle ei välttämättä tarvitse olla asetettuna suuria tavoitteita asiakkaan kannalta. Monille asiakasperheille voi olla riittävää ja tarpeellista pelkästään se, että he saavat viettää aikaa koiran kanssa koko perheen voimin säännöllisin väliajoin. Tämä voi toimia perhettä yhdistävänä tekijänä.

Jälkeenpäin ajatellen olisimme voineet suunnitella tutkimuksemme aikataulutuksen eri tavalla. Olisi ollut hyvä, että olisimme saaneet perhekäynnit aloitettua aikaisemmassa vaiheessa. Näin ollen olisimme pystyneet toteuttamaan useampia käyntejä jokaisessa perheessä, ja mahdollisesti saaneet syvällisempiä tuloksia ja enemmän tutkimusmateriaalia. Olemme sitä mieltä, että periaatteessa tutkimuksemme ei kovin moni asia olisi voinut mennä tulosten kannalta pahasti pieleen. Lähdimme tekemään tutkimusta niin uudesta näkökulmasta, ettei työllemme ollut asetettuna ulkopuolelta mitään paineita tai tavoitteita. Ainoastaan omat tavoitteemme koskien sitä, mitä tämänkaltaisen työskentely voisi ylipäättään olla. Kuitenkin itse toimintavaiheessa monikin asia olisi voinut mennä pieleen, koska työskentelyssä on mukana eläin ja erilaisia ihmisiä. Onneksi kaikki käynnit menivät kuitenkin hyvin ja suuremmilta takaiskuilta vältyttiin.

Yhteistyömme Tukeva Oy:n kanssa sujui hyvin. Aivan aluksi olisimme ehkä hie-man toivoneet enemmän heidän näkemyksiään ja toiveitaan työn suhteen. Päästyämme työn alkuun huomasimme, että olikin ihan hyvä, että saimme itse asettaa tutkimuksen suuntaviivat ja raamit. Yhteistyö Tatun kanssa oli mutkatonta ja sujuvaa. Perhekäyntien ajankohdat pystyttiin aina sopimaan puolin ja toisin joustavasti. Suurempia näkemyseroja ei myöskään ilmennyt, vaan olimme samalla aaltopituudella työskentelyn suhteen. Tatu oli myös erittäin avoin uusille jutuille ja ideoillemme ja innokas kokeilemaan uutta työskentelymuotoa. Molemmat työskentelyssä mukana olleet koirat soveltuivat toimintaan hyvin. Ne olivat luonteeltaan ihmisystävällisiä, sosiaalisia ja tottelevaisia. Ikinä ei tarvinnut asiakaskäynneillä pelätä, että koira tekisi jotain asiakkaalle tai käyttäytyisi muuten sopimattomasti.

Keskinäinen yhteistyömme on ollut saumatonta ja sujuvaa. Näkemyksemme tutkimuksen toteuttamisen sekä kirjallisen työn suhteen on ollut yhtenäinen. Koko opinnäytetyöprosessi on edennyt tasaisesti ilman suurempia ongelmia. Suurimmaksi osaksi olemme nauttineet työn tekemisestä, ja olemme toteuttaneet koko opinnäytetyöprosessin yhdessä ilman, että olisimme jakaneet vastuualueita kes-

kenämme. Molempien kädenjälki näkyy kaikessa mitä olemme opinnäytetyömme eteen tehneet. Opinnäytetyöohjaajamme vaihtui kesken työn, mutta se ei onneksi vaikuttanut työmme etenemiseen negatiivisesti. Saimme ohjaajaltamme Anu Aalolta hyviä neuvoja ja ehdotuksia opinnäytetyön kirjoittamista varten, ja hän antoi meille paljon uusia näkökulmia työhömmme.

Sosionomin (AMK) täytyy työssään kyetä luomaan asiakkaaseen osallistava ja ammatillinen vuorovaikutussuhde (ECTS-kompetenssit [viitattu 14.11.2011]). Koemme, että tulevina sosionomeina (AMK) voimme hyödyntää koira-avusteista työskentelyä asiakastilanteissa. Koira-avusteisen työskentelyn yhtenä tavoitteena voi olla asiakkaan osallistaminen. Koira-avusteinen työskentely helpottaa myös asiakkaan ja työntekijän välisen suhteen muodostumista, koska koira toimii ”välikätenä” ja yhdistävänä tekijänä. Sosionomin (AMK) tulee tukea asiakkaan omien voimavarojen käyttöönottoa ja vahvistumista eri elämäntilanteissa (ECTS-kompetenssit [viitattu 14.11.2011]). Koira-avusteinen työ tukee asiakkaan omien voimavarojen löytämistä ja niiden hyödyntämistä. Pitkäkestoisella työskentelyllä voimavaroja kyetään vahvistamaan ja asiakas kykenee siirtämään ne osaksi arkielämäänsä.

Tutkimuksemme pohjalta näkemyksemme on, että kokeilemamme koira-avusteinen työskentely sopii erityisesti asiakkaan omien voimavarojen etsimiseen ja vahvistamiseen. Näemme, että löydettyjen voimavarojen avulla asiakas pystyy itse vaikuttamaan elämänsä eri osa-alueisiin, joissa asiakkaalla on hankaluuksia. Koemme koira-avusteisen työskentelyn vahvuudeksi sen, että sillä pystytään vaikuttamaan niin monenlaisiin asioihin. Kaikilla asiakkailla on omat yksilölliset avuntarpeensa, joihin koira-avusteisella työskentelyllä voidaan pureutua yhteistyössä perhetyössä käytettävien muiden menetelmien kanssa.

Näemme uusilla, erityisesti eläinavusteisilla työskentelymenetelmillä vahvan tulevaisuuden sosiaalialan työkentällä. Opinnäytetyötämme tehdessämme huomasimme, että viime vuosina Suomessa on julkaistu muitakin opinnäytetöitä, jotka liittyvät koiran käyttöön sosiaalialalla. Suomessa ollaan pikkuhiljaa heräämässä tämänkaltaisten menetelmien käyttöön ja siihen, että niillä tehdyt tulokset ovat merkittäviä ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Vaikka koira-avusteisesta työskentelystä on vaikeaa tehdä minkäänlaista tarkkaa ohjekirjaa, olisi hienoa, että tulevai-

suudessa sen kaltainen pystyttäisiin kehittämään lisätutkimusten myötä. Näemme, että meidän tekemäämme tutkimusta voitaisiin jalostaa moneenkin suuntaan. Mielestämme koira-avusteista työskentelyä on mahdollista hyödyntää lähes kaikissa sosiaali-alan asiakasryhmissä. Vain taivas on rajana.

LÄHTEET

- Animal-assisted therapy. 20.5.2007. [Verkkosivu]. University of Minnesota. [Viitattu 24.2.2011]. Saatavana: <http://www.censhare.umn.edu/AAT.html#KidsAnimalsAHealingPartnership>
- Arki, arvot, elämä, etiikka: sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2005. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki.
- ECTS-kompetenssit. Päivitetty 31.8.2010. [Verkkosivusto]. Sosiaaliportti. [Viitattu 14.11.2011]. Saatavana: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amm_k_tutkinto/ects_kompetenssit/
- Ehkäisevä lastensuojelu. Päivitetty 11.8.2009. [Verkkosivusto]. Sosiaaliportti. [Viitattu 22.2.2011]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>
- Eläin mukana kulkijana arkipäivässä. 2011. [Verkkosivusto]. Green Care Finland. [Viitattu 5.5.2011]. Saatavana: <http://www.gcf Finland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=D6ECB332922A80C42DD78367907F23E?name=elain&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>
- Hali-Bernit. Ei päiväystä. [verkkosivu]. Suomen Sveitsinpaimenkoirat. [Viitattu 24.2.2011]. Saatavana: <http://sennenkoirat.net/site/halibernit>.
- Heikkinen, H. 2007. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa: Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Dark Oy. 16-38.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Tammi.
- Huttunen, R., Kakkori, L. & Heikkinen, H. 1999. Toiminta, tutkimus ja totuus. Teoksessa: Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) Siinä tutkija missä tekijä. Juva: Atena kustannus. 111-135.
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus.
- Kallio, S. & Rintamaa, J. 2008. Koira mukana lastensuojelussa. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.
- Karlsson, M. 2004. Koirat piristävät perhekodin arkea. Dialogi (6), 26-30.
- Kaverikoira toiminnan historia. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Suomen Kennelliitto. [Viitattu 23.2.2011]. Saatavana: <http://www.kennelliitto.fi/FI/koira/kaverikoira/Kaverikhist.htm>

- Kruger, K. & Serpell, J. 2006. Animal-Assisted Interventions in Mental Health: Definitions and Theoretical Foundations. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press, 21-38.
- Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä- Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura Ab
- Lastensuojelun perusta. Ei päiväystä. [Verkkosivusto].Lastensuojelu.info. [Viitattu 22.2.2011]. Saatavana: <http://www.lastensuojelu.info/fi/lastensuojelun-perusta.html>
- Lehtinen, T. 2011. Perhetyöntekijä. Tukeva Oy. Haastattelu 13.9.2011.
- Lepistö, T. & Pasto, S. 2007. Kontakti ilman sanoja: eläinavusteinen terapia. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.
- Mitä on Green Care? Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Green Care Finland Ry. [Viitattu 7.11.2011]. Saatavana: <http://www.gcf Finland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko>
- Mitä on kaverikoira-toiminta? Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Suomen Kennelliitto. [Viitattu 23.2.2011]. Saatavana: <http://www.kennelliitto.fi/FI/koira/kaverikoira>
- Mäkelä, A. 2011. Toimitusjohtaja. Tukeva Oy. Haastattelu 29.3.2011.
- Määrällinen tutkimus. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 26.5.2011]. Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>
- Peltonen, H. 15.9.2008. [Verkkolehtiartikkeli]. Tesso. [Viitattu 24.2.2011]. Saatavana: <http://dialogi.stakes.fi/FI/dialogin+arkisto/2008/6/sivu/4.htm>
- Perhetyö. Päivitetty 21.12.2010. [Verkkosivusto]. Sosiaaliportti.fi. [Viitattu 22.2.2011]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>
- Ratsastusterapia. 2010. [Verkkosivu]. Suomen ratsastusterapeutit ry. [Viitattu 24.2.2011]. Saatavana: <http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>
- Reini, S. 2011. Eläinavusteinen toiminta osana sosiaali- ja terveysalaa – Pirkanmaan Hali-Bernit tuottamassa hyvää oloa. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalityön ja palveluohjauksen vaihtoehtoiset ammattiopinnot. Opinnäytetyö. Julkaisematon.
- Saastamoinen, K. 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön- ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro Gradu.
- Schrooten, H. 2011. Murheet hukkuvat koiran turkkiin. Talentia. 38 (1), 10-13.

- Seppälä, E. 2009. Tapa toimia talliyhteisössä lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukena. Esite ja artikkeli sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Diakonia Ammattikorkeakoulu. Diak itä. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.
- Suopanki, A. 2011. Green Care sosiaalityön mahdollisuutena. Lapin yliopisto. Kandidaatin tutkielma. Julkaisematon.
- Tukeva, 2010. [Verkkosivusto].Tukeva- tulevaisuuden kehittämistä varten. [Viitattu 23.2.2011]. Saatavana: <http://www.tukeva.fi/index.php?p=24>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Viialainen, R. 2004. Eläimen silittäminen vähentää verenpainetta. Dialogi (6), 31-34.
- Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Yli-Viikari, A., Lilja, T., Heikkilä, K., Kirveennummi, A., Kivinen, T., Partanen, U., Rantamäki-Lahtinen, L. & Soini, K. 2009. Green Care: Terveysttä ja hyvinvointia maatilalta. Tampere: MTT.

LIITTEET

LIITE 1. Saatekirje Tukeva Oy:n asiakasperheille

2.5.2011

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Seinäjoen Ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä Tukeva Oy:lle koiran käytöstä lastensuojelun perhetyössä. Tämä kysely on alkukartoitus asiakasperheiden halukkuudesta ottaa koira osaksi perheissä tehtävää työskentelyä. Tarkoituksenamme on lähteä työstämään yhdessä Tukevan työntekijöiden kanssa tavoitteellista koira-avusteista työmenetelmää.

Eläinavusteisella työskentelyllä pyritään vaikuttamaan ihmisen hyvinvointiin eläimen läsnäolon avulla. Työskentely voi olla etukäteen tarkasti suunniteltua eläinavusteista terapiaa tai pelkkää mukavaa yhdessäoloa eläimen kanssa. Eläinavusteisen työskentelyn kohteena voivat olla esimerkiksi vanhainkodit, mielenterveyslaitokset, päiväkodit tai lastenkodit. Tutkimuksessamme keskitymme eläinavusteiseen työskentelyyn, johon olemme sisällyttäneet erilaisia teemoja ja tavoitteita jokaiselle käyntikerralle.

Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa mielipiteitänne ja halukkuuttanne koira-avusteiseen työskentelyyn. Pyrimme selvittämään onko Teillä tämäntyyppiselle toimintamuodolle tarvetta ja kiinnostusta. Kyselyn jälkeen valitaan muutama perhe, joissa työskentelyä tullaan kesän 2011 aikana käyttämään noin neljänä käyntikerana. Mikäli ilmoitatte mielenkiintonne koira-avusteista toimintaa kohtaan, tulemme vielä tarkistamaan ennen toiminnan aloittamista halukkuutenne koira-avusteiseen työskentelyyn.

Koira-avusteista työskentelyä tulee toteuttamaan Tukevan työntekijä Tatu Lehtinen yhdessä oman koiransa kanssa. Me opiskelijat olemme käynneillä mukana havainnoimassa toimintaa emmekä osallistu itse työhön. Jokaisen käyntikerran jälkeen kyselemme hieman perheen ja työntekijän tuntemuksia ja ajatuksia. Opiskeli-

joina olemme vaitiolovelvollisia, eikä mitään esiin tullutta tietoa käsitellä siten, että perheen henkilöllisyys paljastuisi.

Touko-kesäkuun aikana toteutamme tämän kyselyn sekä käymme läpi sen tulokset. Kesäkuun aikana koira-avusteista työskentelyä toteutetaan muutamissa perheissä. Loppukesän ja alkusyksyn aikana arvioimme käyntien aikana havaittuja asioita, joista työstämme lopullisen opinnäytetyömme. Voitte täyttää lomakkeen yhdessä työntekijän kanssa, ja tarvittaessa kysyä häneltä apua Teitä askarruttaviin kysymyksiin. Täytetty lomake annetaan työntekijän mukaan Tukevan toimistolle vietäväksi, ja sitä kautta meille opiskelijoille.

Kiitos vastauksestanne!

Ystävällisin terveisin,
Henni Ranta ja Anna Alvari

Jos haluatte tietää tutkimuksesta lisää, tai jokin asia askarruttaa, meihin voi ottaa yhteyttä puhelimitse tai sähköpostin välityksellä:

Henni Ranta: 050-3307853, henni.ranta@seamk.fi

Anna Alvari: 040-7697352, anna.alvari@seamk.fi

LIITE 2. Kyselylomake koira-avusteisesta työskentelystä**KARTOITUS KOIRA-AVUSTEISESTA TYÖSKENTELYSTÄ****NIMI:** _____

1. Onko perheessänne lemmikkieläimiä tällä hetkellä tai onko ollut aikaisemmin? Jos on, niin mitä?

2. Minkälaisia ajatuksia ja odotuksia koira-avusteinen työskentely Teissä herättää?

3. Onko perheessänne koiralle allergisia henkilöitä?

Kyllä Ei

Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, koetteko allergian olevan este koiran käytölle perhetyössä?

Kyllä Ei

4. Onko perheessänne henkilöitä, jotka pelkäävät koiria?

Kyllä

Ei

Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, koetteko pelon olevan este koiran käytölle perhetyössä?

Kyllä Ei

5. Olisitteko halukkaita ottamaan koiran osaksi perhetyötä?

Kyllä Ei